

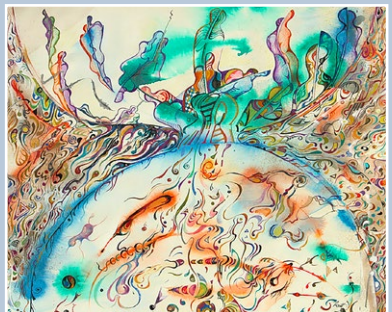
Szövetség

ARADI KULTURÁLIS SZEMLE

XXV. ÉVFOLYAM, 5. (144.) SZÁM

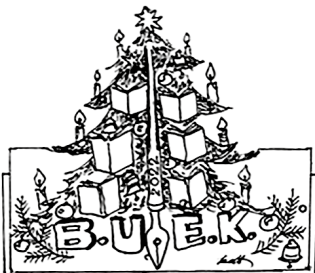

ARAD
2021. december

Tartalom

Juhász Béla: <i>Osztálytársak, hol vagytok?</i>	1
ALAPÍTVÁNYI HÍREK	
30 éves az aradi Alma Mater Alapítvány	2
IRODALOM, MŰVÉSZET	
Szabó Péter: <i>/ujjong/</i>	4
Zaitz János: <i>Tél, itt</i>	5
Búcsú édesanyámtól	5
Radnai István: <i>Juliánusz után</i>	6
Frideczky Katalin: <i>Retró ballada</i>	6
Nótáros Lajos: <i>Asszony, aki nincs (8.)</i>	8
Piroska Katalin: <i>A néma levente és Arad</i>	11
Csotó Nagy Mária: <i>Petrykivka</i>	13
Tácsi Erika: <i>Megújult Petőfi-kultusz</i>	14
Jankó András: <i>Az Áramszünetről</i>	15
Henn Edit: <i>Légy önmagad! (2.)</i>	16
HITÉLET	
Szilvágyi Zsolt: <i>Életleckék – 2021</i>	17
Bátkai Sándor: <i>Isten csodálatos üdvterve</i>	19
Horváth Csaba: <i>A kredométer (3.)</i>	20
HELYTÖRTÉNET	
Bodó Barna: <i>Kőszínház és honfiúi büszkeség</i>	23
Sarusi Mihály: <i>Szökés Csonka-Magyarországra</i>	24
Ujj János: <i>140 éves a Felsőtemető minorita kápolnája</i>	26
OKTATÁS	
Tatár Etelka: <i>Chicagói levél</i>	
<i>Itt van az ősz, itt van újra, avagy az amerikai oktatás halála</i>	28
Nagy Gizella: <i>Nyelvi rejtélyek nyomában (3.)</i>	30
EGÉSZSÉG	
Dr. Vajda Sándor: <i>Az idősök világnapja</i>	31
KERESZTREJTVÉNY	
Brittich Erzsébet: <i>Kétszáz éve született...</i>	33
HUMOR	
Kövér Péter: <i>Jazz! Avagy Sachmo, Jevtusenko és a nehézség</i>	34
SPORT	
Piros Dénes: <i>Egy rendhagyó olimpiáról</i>	36
BÚCSÚZUNK	
Jámbor Gyula: <i>Czakó Margit</i>	38
<i>„Nem Béla. Ő már nincs...”</i>	38
Radnai István: <i>interurbán</i>	39

Kett Groza János

Osztálytársak, hol vagytok?

A két párhuzamos, 52 éve érettségizett, csaknem negyvenes létszámú magyar osztályból öten-hatan jelentünk meg az idei vendiák-találkozón, az ún. nemzedékek találkozásán.

Keserű szájjal jöttem el a Jelen Házból..., pedig gyönyörű napsütéses volt az a szombat délelőtt.

Szép volt, művészi színvonalú az ökumenikus istentisztelet a minorita templomban. Az iskola vezetősége úgy döntött, hogy – hiánypótlásként – köszönti a Csiky Gergely Főgimnázium tavalyi végzőseit, hiszen ők a járvány miatt csak online ballagtak. Ez a mozzanat csak emelte az ünnepélyes esemény színvonalát.

A mise után elsétáltunk a Jelen Házba. Ezúttal nem a Csikybe, mert ott nagy munkálatok folynak, felújítják a csaknem 100 éves, régi iskolát. Sokunknak hiányzott az öreg alma mater épületének látványa, a kopott padok kényelmetlensége, a folyosók évtizedek óta fényesre csiszolódott padlócsempéje, az iskola sosem feledett illata.

Legjobban azonban a jól ismert, egykori osztálytársak derűs tekintete hiányzott. Igaz, hogy már többen eltávoztak az élők sorából, igaz, hogy a járványügyi megszorítások miatt maradtak sokan otthon, csendben meghúzódva otthonuk biztosnak hitt magányában.

Azt hiszem, hogy a fránya világjárvány is lehet az okozója annak, hogy ennyire elfásultunk. Vagy tán ez a dolgok rendje?!

A nagyteremben megtartott tartalmas könyvbemutatót az láttam, hogy elsősorban a hetvenen túliak voltak kíváncsiak az iskola mellett működő Alma Mater Alapítvány 30 éves múltját bemutató kötetre. Ki tehet róla? És arról ki tehet, hogy az iskola pedagógusai közül annyira kevesen ültek a nézőtérre?! De ehhez már hozzászokhattunk.

Kett Groza János

30 éves az aradi Alma Mater Alapítvány

Szemelvények az Emlékezni márpedig kell! című kötetből

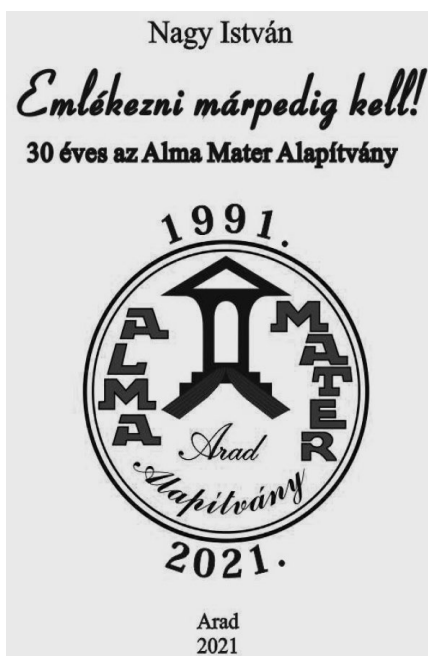
„Az aradi Alma Mater Alapítvány azért jött létre sok évvel ezelőtt, hogy az aradi magyar közösség alapját, a magyar gyermekek oktatását, fejlődését támogassa, megalapozza a jövő generáció tevékenységét.” (Kranowszky Nagy Andrea, közgazdász, az Alapítvány elnöke)

„Kollégiumot a bentlakásból! (...) Az iskolával karöltve felvállalta, hogy a diákoknak nemcsak szállást, ellátást biztosít, hanem nevelésükkel is foglalkozik, követi szociális helyzetüket, támogatást nyújt ott, ahol az szükséges, követi a diákok tanulmányi előmenetelét, és segítséget nyújt a tanulásban... Emlékezni fontos, a munkát pedig folytatni kell!” (Hadnagy Éva, tanár, az Alapítvány ügyvezetője)

„Részemről főhajtás és adósságtörlesztés ez a kötet azok iránt, akik az aradi magyarokért az Alapítványban ellenszolgáltatás nélkül, önzetlenül végzik a munkájukat, köztük a két korábbi elnök, Réhon József és Dr. Pálfi Sándor fáradságot nem ismerő szolgálataért, akik már csak az örökkévalóság magasságából láthatják azt.” (Nagy István, tanár, a kötet szerkesztője)

„Az Alma Mater Alapítvány megalakulásától alapfeladatának tekintette a rászoruló tanulók és egyetemisták támogatását és a legeredményesebbek jutalmazását.

Már a kezdetektől kiderült, hogy a tevékenységeink anyagi fedezete miatt is, a közösségépítés céljából is, szélesebb körben kell bevonni az aradiakat és az innen elszármazottakat. Ezért igyekeztünk teret kapni a sajtóban, és elkezdtük a kétévenkénti vendiák-találkozók szervezését.” (Éder Ottó, tanár, elnök)

„Nem az a kérdés, hogy iskolánk mit tett értünk. Én hiszem, hogy mindannyiunkért nagyon sokat tett. Az oktatáson és rajtunk múlik, hogy kik vagyunk. Mi mit tettünk az oktatásért, azért, hogy a jövő nemzedék olyan legyen, amilyennek szeretnénk: jól képzett, keresztény értékeket tisztelő, aki őrzi és erősíti gyökereit, és aki mindig szívével lát.” (Nagy Etelka, jogász, elnök)

„Én tartottam a levél- és telefonkapcsolatot Araddal, a mindenkori elnökkel és Hadnagy Éva ügyvezető elnökkel. Ő volt a biztos pont, az a személy, aki mind az internátusról,

mind pedig az iskolai gondokról tájékoztatott. Így mindig ott tudtunk segíteni, ahol a cipő szorított. Itt megbeszéltem a kuratóriummal, ők rendszerint rábólintottak, és mehetett Aradra a gyorssegély...” (Erdélyi Ildikó, a kölni Alma Mater Alapítvány elnöke)

„A budapesti kuratórium évente ülésezett, döntött az átutalandó pénzösszegekről, és elkészítette az éves beszámolót. Később évente találkozót szervezett Budapesten, ahova 40-50 személy örömmel jött el, hiszen alkalom nyílt a találkozásra... Sajnos – 15 éves működés után – az Alapítvány megszűnt, mert már nem tudott megfelelni az Országos Bírósági Hivatal által megszabott kritériumoknak.” (Dr. Fitori Péter, kutató fizikus, a budapesti Alma Mater Alapítvány elnöke)

„A jóban kiváló megérdemli a jutalmat. Ezt kívánom továbbra is a Wieser Tibor-díjakkal folytatni, ehhez kérem az Alma Mater közreműködését ezután is. Csendes óhajom lenne még a diákok nemcsak szellemi, de lelki fejlődésének is szem előtt tartása, hogy a nemzeti-keresztényi értékrendet ne sodorja el a ma tapasztalható irány-

zatok szökőárja. Így látom Nyugat-Európából.” (Dr. Wieser Györgyi, fogorvos, mecénás)

„Én nagyon nagy feladatnak tartom azt, hogy iskolánkat szeressük, iskolánkat támogassuk, és nagyon szépen köszönök mindenkinek minden hozzájárulást, amit az iskoláért, az Alma Materért tett.” (ft. Sándor Tivadar, plébános, kurátor)

„Ami örömdetes és szívderítő, hogy az Alma Maternek köszönhetően ötvenegy év múltán is, ma is tartom a kapcsolatot egykori iskolámmal, és soha nem szűnő nosztalgiával és szeretettel gondolkodom rá. (...) Szívesen segíték, járulok hozzá az Alma Mater terveinek megvalósításához, és köszönöm a Jóistennek, hogy erre lehetőséget ad, és mint vendiák szívem újra és újra fölemelhetem.” (Böszörményi Zoltán, költő, író, mecénás)

„Az Alapítvány az anyagi támogatáson kívül erős erkölcsi támogatást nyújtott, az aradiak megélték, hogy nincsenek egyedül, ötleteket adott, tapasztalatokat cserélhettek az aradiak a budapesti és kölni társakkal.” (Pop Éva, mecénás, Németország)

„Az Alma Mater által kétévenként szervezett vendiák-találkozó sok egykori diák számára nagyon fontos. Az aradiság, a magyarságtudat, az összetartozás szerteágazó gyökerének egyik fontos ága. (...) Ez a hangulat kötelez bennünket, mai magyar pedagógusokat. Folytatni kell, a mai körülmények között is küzdeni kell! Tegyük azt – szülők, nagyszülők, pedagógusok –, ami jó a gyermek jövőjének! Érzésem szerint az aradi Alma Mater Alapítvány 30 éves korában is tevékenységében fiatal, és remélhetőleg sokáig az is marad. Szívből kívánom!” (Matekovits Mihály, tanár, nyugalmazott oktatásszervező)

„1995 szeptemberétől 2018 márciusáig voltam az Alma Mater Alapítvány kuratóriumának tagja. Elsősorban az alapítványi kiadványok, szórólapok, meghívók, könyvek, iskolai évkönyvek, valamint a Szövétnek szerkesztésében, nyomtatásában, avagy nyomdai előkészítésében, számítógépes vetítések összeállításában, illetve a különböző rendezvények dokumentálásában (fényképezés, illetve cikkek, beszámolók írása) tudtam hozzájárulni az Alapítvány munkájához.” (Ilona János, tanár, kurátor, szerkesztő)

„Az Alapítvány egyik jelentős megvalósítása a saját folyóirat, a Szövétnek alapítása volt. Az ötlet Réhon József fejében született. Javaslatára az akkori elnök, Éder Ottó, valamint a kuratórium

Vajna László K.

is rábólintott. Alulírott közel nyolc évfolyamon keresztül töltötte be a szerkesztői tisztelet. Jó volt és manapság is jó észlelni, hogy az aradiak, de a világban szétszórtan élő egykori aradiak is várják a lap új számait. A kéthavonta megjelenő lap nyomtatott példányszáma 450-500. Számbeli összehasonlításként, a Nyugatot sem nyomtatták nagyobb példányszámban. Különben a XXV. évfolyamában járó lap a leghosszabb életű magyar kulturális folyóirat címet is elhódította a minortarend gondozásában 1918–1940 között kiadott Vasárnaptól. (Ujj János, tanár, szerkesztő)

„Kiváló ötletnek tartom az Alma Mater Alapítvány létrehozását, a kölni és a budapesti fiókokkal együtt. Csodálatos eredménynek tartom azt, hogy 30 év elteltével mai, kátyúkkal teli világunkban még mindig sikeresen működik, hála annak a néhány lelkes pedagógusnak és vezetőnek, akik mozgatják a rugóit, írják a pályázatokat, követik a rászoruló tanulók sorsát, olykor az iskolán túli sikereiket is... A Szövétnek szerkesztőségének kis csapata igen lelkesen, nagy örömmel teszi a dolgát, hogy hírül adja a világban azt, hogy itt, a Maros partján, a megye egyetlen magyar tan nyelvű középiskolájának árnyékában még áll a magyar kultúra szerény, de büszke bástyája, ahonnan kisugárzik a világba az a színpompás energia, amely emlékeket idéz, gondolatokat ébreszt, igényesen szórakoztat, feltölti a lelket, művészi látványban részesít.” (Juhász Béla, tanár, a Szövétnek főszerkesztője)

Szabó Péter

/ujjong/

Ujjong az északnyugati szél:
tépett ágról, gallyról varjú kél –
(dívik-e még ott az árulás,
vagy csak az önzés, és semmi más?
mú ostobák mű nemtudása...
nem tudják, hogy mű senki mása...
senkinek mása, mostohája...) –
itt van, és vajon miről mesél,
ujjong az északnyugati szél...

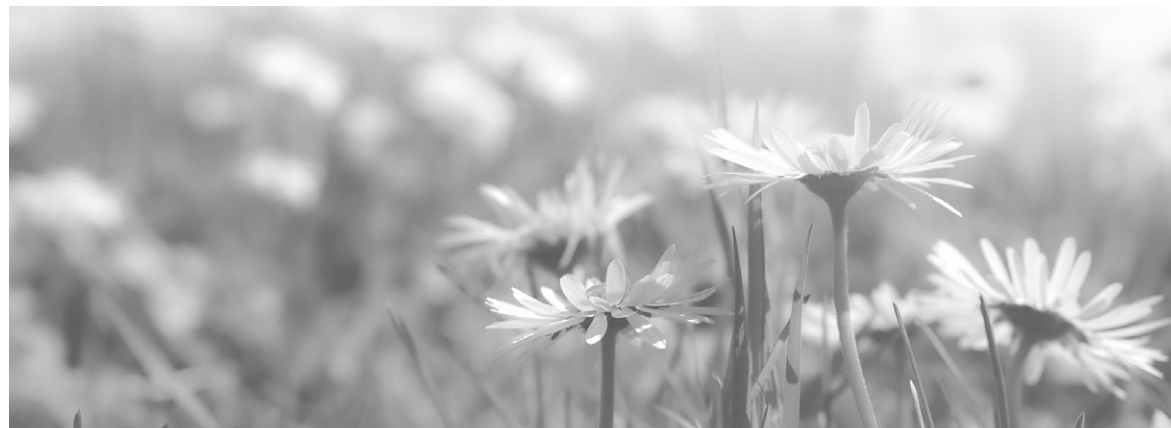
/csak szépen, csak emberségben.../
sikereknek örvendezni,
nekem nem kell más már semmi,
sikerednek örvendeni,
milyen szép lehet így élni;
bízom benned, bízol bennem,
(hogy jutunk ki most mi innen,
elkeveredtünk a dalba'...
örülj, nem vagy egymagadba'...)
három éjjel és három nap
ez a dal is meghallgattat –
(hol egymással, hol senkivel...
snincsen-versem, snincsen-hitel...)
sikereddel örvendezni:
neked nem kell már csak ennyi...
véget vetek hát a dalnak,
(röhögésed felkavarhat...
írok hát egy japánosat...)
már itt van, mesél...

az északnyugati szél,
ujjong és regél...

akarsz-e velem örülni,
örülni, és nem legyőzni...
nem mint a délkeleti szél,
mikor pusztítva visszatér,
mikor pusztít hazát, népet,
kultúrát, hitet, a szépet...
akarsz-e velem regélni,
erődből a jót megélni...
csak szépen, csak emberségben...
(hova jutunk most mi innen...

azt hiszitek, hogy
talán egyformán süt ránk
a nap mindenütt? –
de tévedtek, jól tudom:
Aradon süt a legszebben...
– na de melyik Aradon?)

így szólt a délkeleti szél:
mersz-e még velem játszani...
tőlem csak a „hitetlen” fél...
mondd, ki akar itt ártani,
milyen szép lehet így élni,
ha nincsen már más... csak semmi... –
örvend az északnyugati szél:
semmi a cél, semmi, csak ennyi...

Sallai Krisztina

Zait János

Tél itt

Sallai Krisztina

Az ősz rozsdaszínét
fehér hó borítja,
beborított mindent,
mint egy ölelésben.
A nap sugarai
szikráznak a fényben,
amerre csak ellátsz
a nagy messzeségben.
Megnyugodott minden,
ember és a táj.
A nagy rohanásban
pihenj, pihenj, állj!
Megfáradt a pásztor,
ügyes furulyája
nem dalol ott fent már,
a hegy oldalában.
Megfáradt a fenyő,
megroggyant az ága,
fehér súly nyomja,
nehéz a kabátja.
Alszik a szél,

alusznak a fák,
csak egy kutya ugat,
kéri a vacsorát.
Füstoszlopok emelkednek,
fel, fel, fel az éghez,
mint egy ima
a világ Istenéhez.
Gondolataim
ugyanúgy szállnak
valahová,
valakihez,
aztán meg-megállnak.
Jó ez így.
Igen, ezt kell tenni.
Tervezgetni, jót remélni.
Megpihenni, feltöltődni.
Nem feledni.
Új erővel
Újból elindulni!

Tölgyes, 2018. december 30.

Búcsú édesanyámtól

Vajna László K.

Fagyos szélben, télidőben, e világra hoztál,
Forró tested melegével hozzád szorítottál,
Éjjeleken, türelemmel, mindig velem voltál,
Fabölcsőben szeretettel, énekkel ringattál.
Kínzó napon, verejtékkel, magaddal elvittél,
Betevőért, túlélésért, bátran abban hittél.
Eke vasát szürke lovak húzzák,
Gyöngéd kezéd a gyeplővel útbaigazítják.
Gagyarászok, utánad lépek:
Édesanyám, ha felnövök, majd segítek néked!
Segítettél, megmutattad, mi is az élet,
Egyenes út, becsülettel, ezen kell lépned!
Sokszor sok rosszat tettem,
Anyai szíveddel bocsáss, bocsáss meg nekem!
Köszönök mindent, Isten oltalmazzon,
Országába, a sok jóért, téged befogadjon!

Szinérszeg, 2021. június 13., vasárnap, a temetés napján

Juliánusz után

szobor ujjá mutat az őshazára
tudtuk-e tudjuk-e egyáltalán
nyelvünket nem csupán szerelmesek ölelése
suttogott szavak
de harsány kiáltás és véres kard beszéli
és pusztítja örök népvándorlás

bástya a nyelv is vár a vár is
erősség mindkettő
és férfi-nő bátor ölelése
gyengéden utódokat nevel

utazhatnál az őshazába
porszemek és árva rom sem
őseink voltak-lesznek míg emlékezet
s a gének a dolgukat teszik

a pusztai hordák a várkapu előtt
nincs lófarkas zászló tüzes nyilak
mi hátranyilazunk a múltba
de előre sarkalljuk a lovat

Frideczky Katalin

Retro ballada

Marának szerencséje volt. A válás után megmaradt kevés pénzecskéjéből hosszas keresgélés után végre megfelelő lakáshoz jutott egy bérház legfelső emeletén, csendes környéken, egy „sztálinbarokk” stílusban felépített angyalföldi lakótelepen. Munkásnegyed vasas prolik számára... Egyforma vörös téglás házak egyenlő távolságban – hol szemben, hol oldalt (egy sima, egy fordított). Félkomfort, függőfolyosó... A hatvanas években egy arra járó mérnökbizottság az építészeti szégyenének bélyegezte a telepet. (A dicsőséges paneleket csak aztán kezdték építeni városszerte). A telep idővel emberi arculatot öltött. A fák megnőttek, a szabályosan megtervezett parkokban a gyerekeknek játszóterük, a férfiaknak sakasztaluk, az asszonyoknak terepere padjuk volt. Innen senki nem költözött el, a lakók hűségesen együtt öregedtek a teleppel. Itt mindenki mindenkit ismert. Piacról jövet az asszonyok leálltak pletykálkodni, a szomszéd mindig adott kölcsön egy szaszt elsejéig, az öregek vigyáztak az unokákra, a férfiak nyári estéken gatyára vetkőzve, láda sörök mellett zsugáztak a gangon, szombaton meccsre jártak, vasárnap motort szereltek. Ha volt is néha balhé, a konfliktusok igazságos verekedésekben

megoldódtak, rendőrré sosem volt szükség. Itt lehetett pongyolában, hajcsavarókkal mászkálni egész nap, nem volt flanc. A fiatalok, ha szombat esténként el is mentek a „Kultúrba” csörögni, időben hazajöttek, párokban vagy egyedül. Félni nem kellett. Maguk között voltak. Hétvégeken harsogott a rádió, csattogtak a porolók, s meleg nyári napokon megnyitották az udvari slagot, mellyel vígan fröcskölöztek a félpucéran visongó gyerekek. A handlé mindennapos vendég volt, oldalkocsis motorkerékpárján körbejárt a szódás, dallamos kiáltással megjött a jeges. Az asszonyok vödrökkel, lavórokkal futottak a jégért, a gyerekek a lepattanó darabokat szopogatták. Minden vasárnap pontban tíz órakor megjelent a jobb napokat látott, csokornyakkendős kintornás, és nyekergetni kezdte elnyúhetetlen, ódivatú slágereit. A telepiek nem jártak templomba. Az emberek mise helyett őt hallgatták. Az ablakokból innen is, onnan is aprópénz hullott a földre, amit a gyerekek szedtek össze, és dobtak az öreg kalapjába. Soha egy fillért sem vágtak zsebre. A kislányok labdát pattogtattak a falhoz, egyre bonyolultabb tapsok, lábemelések, forgások közepette kapdosva utána. Ha valaki megházasodott, az egész telep

ünnepe. Ha valaki meghalt, mindenki gyászolt. Itt senki nem élt vagy halt észrevétlen. Ide került Mara, az új jövevény. A lakást elég siralmas állapotban vette át. Mindent, de mindent fel kellett újítani! Mara kölcsönöket vett föl, mestereket fogadott a helybéliek közül, és hozzálátott, hogy komfortossá tegye új életét. Nem idevalósi volt, az rögtön látszott. Nem velük együtt nőtt fel, hanem lecsúszott közéjük. Másként öltözött, másként beszélt, mint a telepiek. Megmaradt jobb módjából szép ruhákat, könyveket, festett haját hozott magával. Viszont nem játszotta meg magát, hamar átvette a helyi szokásokat, eltréfálkozott az alkalmi munkásokkal, és olyan naiv volt, hogy senkinek nem volt szíve átvágni. Tisztes áron szépen rendbe hozták a lerobbant lakást, Mara végre beköltözhetett! A lakás mindössze egy szobából állt, melyhez azonban erkély is tartozott, ami a legfőbb vonzerőt jelentette Mara számára. A megmaradt pici lakótéren osztozott a falatnyi konyha, valamint a vécével egybekötött fürdőszoba, melynek nagy előnye volt, hogy ablakkal is rendelkezett, átjárta a levegő, hamar száradt a kiterített ruha.

Egyszóval minden volt, ami az élethez szükséges. Mara boldogan vette birtokba birodalmát, és ékesíteni kezdte. Képeket, virágokat aggatott a falra, muskátlit ültetett az erkélyre, ahol jókat napozik majd. Dús lombú fák magasodtak az erkély előtt, Mara tökéletes takarásban volt, a nap is csak bizonyos órában fért hozzá, itt akár meztelenkedhet is! A szemközti ház úgy harminc méterre lehetett, és az oldalával állt Mara felé. Oda csak a mellékhelyiségek ablakai nyíltak, melyek magasan helyezkedtek el, aligha fog bárki is felkapaszkodni a bukóablakhoz, hogy őt nézegesse.

Szemközt egy szomorú szemű nyugdíjas özvegyasszony lakott a fiával, akiről felnőtt korában derült ki, hogy súlyos depresszióban szenved. Az anya magára vállalta a fia gondozását. – *Nem árt ez a légynek sem, csak csend és félhomály legyen!*

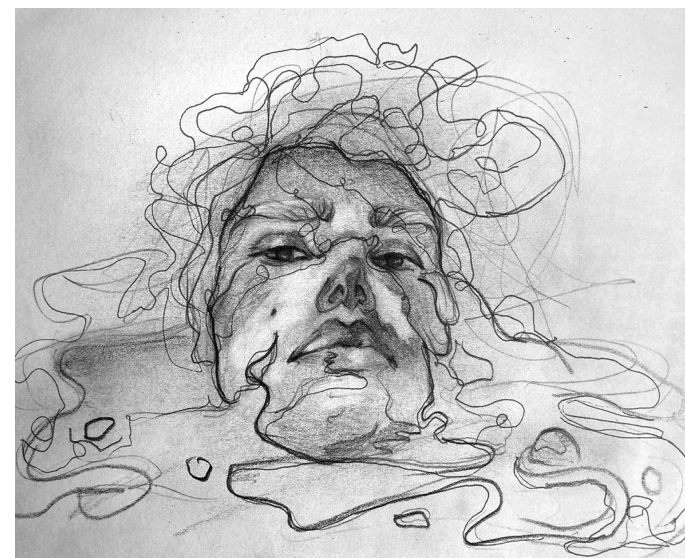
A fiú munkaképtelenné vált, leszázalékolták, s azontúl kettejük sovány kis nyugdíjából éldegéltek. Az asszony takarítást, mosást, gyermekfelügyeletet vállalt, napközben alig volt otthon. Délelőtt elkészítette az ebédet, lefüggönyözte a lakást, és elment, hogy némi pénzt keressen. A fiú legjobban ezeket a magányos órákat szerette. Naphosszat olvasott, meséket, kalandregényeket, sci-fit, görög mitológiát, mindegy, csak betű legyen. Nem hallgattak rádiót, nem néztek tévét, s

alig szóltak egymáshoz. Az asszony úgy öregedett meg, hogy a férjén kívül nem ismert más férfit, pedig szép volt, még így, ősz hajjal is. Gyönyörű fekete szeme volt, dús szemöldöke, finom vonásai, melyek a korral még kifejezőbbé váltak. Lett volna kérője is épp elég, de a fia miatt mindet kikoszorázta. A fiú mutatós legény volt, de az utcára se ment ki soha, s hogy mi a szerelem...csak könyvekből tudta.

Mara az első meleg nyári vasárnapon kiügyetlenkedett egy matracot az erkélyre, és boldogan elnyúlt rajta. Vágyai netovábbja volt, hogy egyszer erkélyes lakása lehessen, ahol meztelenül napozhat. Először a melltartóját vette le, s mikor megbizonyosodott, hogy se oldalról, se szemből nem láthatja senki, megszabadult a bugytól is. Végtelen nyugalom áradt el rajta, teljesen ellazult, s átadta magát a melengető napfénynek.

A fiú ezen a vasárnapon különösen nyugtalan és ingerült volt. Valahonnan fény szűrődött be, aminek sehogy sem találta a forrását. Minden függöny behúзва, az ajtórések eltömve, a fény mégis itt van valahol, meg kell találni! A fürdőszoba! Igen, az az ablak még nincs elsötétítve!

A fiú kapkodva húzkodta ki a fiókokat, mindent szétdobált. Végül a kezébe akadt egy fekete selyemkendő, amit az anyja a saját szemfödélül szánt. Megragadta a kendőt, s elszántan a fürdőszoba felé indult vele, hogy végre véget vessen ennek az alattomos fényorgiának, mely reggel óta örült tamtamokat pergetett a fülébe, s egész testében megremegtette. Darazsak zümmögtek a fejében, makacs rajokban vissza-visszatértek, szárnyukon ezerszeresen tükröződő szivárványfény! Elég!

Czernák Dorottya

Mara lubickolt az érzékeit csiklandó forró aranyfolyamban. A sugarak tetőtől talpig végignyaldosták, rejtett zugokba férkőzve, melyek készségesen megnyíltak az égi erő előtt.

Mulatott magában: *Lássuk, Zeus, mire mész az angyalföldi Danaéval!* Kis koncentráció, és a testen a gyönyör borzongása futott végig. Elmosolyodott, mélyet sóhajtott, és nem mozdult többé.

A fiú berontott a fürdőszobába, a kád szélére állva felkapaszkodott az alakpárkányra, hogy befedje végre a szűnhetetlenül duruzsoló zaj-fényt. A bukóablakon kinézett egy pillanatra. A darazsak zúgása elviselhetetlenné erősödött a fejében, szemébe ezer tű fúródott. Hunyorgó szeme elé csodálatos látvány tárult: *Egy nimfa! Kápráza-*

tosan szép, meztelen nimfa! Lombok közt fekszik aléltnan! Darazsak, darazsak rajzanak körötte! Meg kell menteni!

– *Jövök, jövök, jövök!* – biztatta magát ütemes kiáltásokkal, és egyre gyorsuló iramban vágatott a lány felé. Időben érkezett. Még látta a lány hálás mosolyát, majd egyensúlyát veszítve bezuhant a fürdőkádba, és nem mozdult többé.

Mara holttestét a szomszédok fedezték fel. Beszippantott egy darazsat. Ödéma... egy perc alatt végzett vele.

A fiút az anyja találta meg.

Az ablakon fennakadva még sokáig ott libegett a fekete kendő, aztán elszabadult, s mint valami fáradt pernye, megült Mara erkélyén.

Nótáros Lajos

Asszony, aki nincs (8.)

Nézek, mint a moziban

Azonban, ahogy az velem történni szokott, nem tudtam valóra váltani napom első döntő elhatározását. Néhány lépés után megszólalt a mobilom. Wirth hívott.

– Tudja, hol lakom – tért egyenesen a tárgyra. – Várom – tette még hozzá, és kinyomta.

Ezt próbáltam elodázní. Annak ellenére, hogy rögtön azt követően, hogy Mariann holttestét felfedeztem, fel kellett volna hívnom. Vagyis még az este. Nem tudom, miért nem tettem meg, talán a két nehézfiú győzött meg arról, hogy jobb lesz meghúzódnom egy darabig.

Bevágtam magam Rondácskába, és fanyalogva elindultam a város régi központja felé. Hám-ló vakolatú, porló falak között haladtam a szűk utcákon, mellettem szurtos purdék nyújtogatták kezüket, majd, miután megértették, hogy hiába, a nyelvüket. Nem érdekelt, figyeltem az utcaneveket, nem volt könnyű, elvéve maradtak nevek és számok a házakon. Egy kacsalábon forgó villát kerestem a romok között. Volt több is, élénk színekben pompáztak a málló téglafalak szomszédságában, előttük élénksárga kövekből kirakott járda váltotta fel a hepehupás aszfaltcsíkot.

Wirth villája rózsaszínű volt. Mint Sorin Escort-ja. Vaskos oszlopokon álló kovácsoltvas kerítés

mögött húzódtott a telek szinte teljes szélességében, jobb oldalán volt egy szabadon hagyott rész, gondolom kocsibejárónak. Fél kerékkal felhajtottam a rózsaszínű utcakőre, úgy álltam le. Csengőgomb sehol, de ezt már megszoktam, álltam és néztem a manzárdszobák ablakai előtt tobzódó muskátli orgiát. Kattant az elektronikus retesz, beléptem.

Wirth kijött a ház elé, s nézte amint közeledem.

– Ugye, maga nem egy sietős típus? – mondta hanyagul.

– Legjobb éveimet elsiettem, most már nem sürgős – válaszoltam ugyanúgy.

Az előszoba csarnok volt. Hatalmas fikuszok és pálmák lengedeztek dézsáikban a légkondi simogató fuvallatában, árnyékukban terjedelmes bőrfotelek és kanapék hűsöltek. Wirth osztálytársai a középiskolából, amennyiben mindannyian egyszerre jönnének el hozzá, kényelmesen várakozhatnának a páradús csarnokban.

– Akarok mutatni valamit – fordult hirtelen felém Wirth, s matatott valamit egy távirányítón, amit csak úgy felvett az egyik zsúrasztalról.

Finom neszezés kezdődött, követtem tekintetét az égbe. A csarnok kupolája lassan kettévált, reménykedtem, hogy lábunk előtt nem nyílik meg a

föld egy interkontinentális rakéta előtt. A pálmák immár a szabad levegő hullámozásaiban lengedeztek. Wirth üdvözült mosollyal figyelte arcomat.

– Nem rossz – mondtam –, mikor kezdődik a visszaszámlálás?

– Eljön az ideje annak is – nevetett harsányan, majd titokzatosan folytatta –, és szeretném megismertetni egy nagyon különleges emberrel.

Időközben átértünk a kilövőcsarnok belső oldalára. Több ajtó közül választhattunk, Wirth a legszélső felé menetelt határozottan. A kattanas után megállt, és tessékelő kéztartással várt, míg be nem léptem a szobába.

Egy pillanatra elbizonytalanodtam a töksötét előtt, de aztán előreléptem. Már kezdődő mozgásom pillanatában érzékeltem a finoman szivárgó fényt és csendesen bugyborékoló zenét. Mindkettő erősödött, aztán megállt a sugallat szintjén. Stúdiószerűség volt, egyelőre nem fogtam fel, minek a stúdiója. Aztán belebotlottam Gary Grant-be. Ott állt a fal mellett, hanyagul, mint mindig, és mosolyogva szemlélte kínládásomat.

– Helló – próbáltam lezser maradni, s mentem nagyképpően tovább.

Pár lépésre tőlem Marilyn állt abban a híres pózban a szellőztető fölött, s ezt nem szerettem volna kihagyni. Lenéztem a lábai közé. Tökéletesen hangolták a ventilátort, a szoknya hűen követte a klasszikus fotó mutatta hullámozást. Mire visszaléptem, a fény betöltötte a termet. Moziteremben voltunk, de nem egymásba fűzött székek, hanem bőrfotelek sorakoztak egymás mellett félkörívben és legalább öt sorban. Előttük márványlapú asztalkák, s ezeken minden, amit egy beteg kamasz a filmnézéshez társít. A fotelek egy részében ülve, s állva a terem két oldalán ott volt Gary Grant és Marylin pályatársainak egy része. Épp Rudolf Valentinót bámultam közlelő, amikor Wirth mellém lépett, s már-már szerelmesen bűgő hangon világosított fel:

– Igen, vele nagyon nehéz volt. Nincs egy igazán jól sikerült fotó róla. A szobrász nagyon meg-szenvedett vele. Viaszból lett volna az igazi, de az itteni lehetőségek ezt nem engedték meg. Nincs szaktudás. Meg kellett elégednem a gipszszel.

Bólintottam, mint aki érti, s hogy méltóságomat megőrizhessem, helyet foglaltam egy fotelben Robert de Niro mellett. A neszezések folytatód-tak, a fotelek előtt, a fal teljes szélességében, le-ereszkedett egy mozivászón, a fények kezdtek visszavonulni a plafon és a falak találkozásába, indult a film, a Metro-Goldwyn-Mayer oroszlánja

belebőgött a fülembe, majd rögtön utána a *Singin' in the rain*.

– *What a glorious feeling* – harsogta Wirth, miközben mindent kikapcsolt. – Mit szól hozzá? – kérdezte, de nem várta meg válaszomat, folytatta, mint egy fékeveszett konferanszié. – És itt az úri-ember, akiről szóltam.

Azt hiszem, Katherine Hepburne mellől állt fel, nem csoda, ha addig Spencer Tracynek néztem. Ahogy közeledett felém, sejtelmesen mosolyogva, Wirth folytatta:

– Ő az én spirituális alteregóm, bemutatom önnek Ambrozius Luigi urat.

Már kerestem torkom zugaiban legalább egy olasz szót, de csak a *prego* keringőzött agyamban, amikor a mosolygós úr tökéletes románsággal azt mondta:

– Dalos úr, ha úgy akarja, beszélhetünk magyarául.

– Nem – mondtam én, mint a fuldokló, akit épp fejbe vertek a mentőövvel –, a román, az oké.

– Jöjjenek, menjünk tovább – állt közénk Wirth, s vitt szárnyaló sasként egy csak általa ismert irányba.

Nagyjából ott volt az ajtó, ahol a vászon bal alsó sarka csüngött, míg vissza nem szívódott az egész. Ambrozius ment előttem, félig felém fordulva lépett a szobába, és szívélyesen ismételtette, hogy nyugodtan szólíthatom Luiginak, s szeretné, ha megengedném neki, hogy engem pedig Tominak nevezzen.

– Igen, hogyne – mondtam nagy nehezen, időközben ugyanis a szó szoros értelmében táva maradt a szám. Teljesen zárt terembe léptünk, a falak tökéletesen szigeteltek és hófehérek. Az ajtótól jobbra egy asztal, amelyen egy nagy és lapos képernyő trónolt, egér és billentyűzet nem tartozott hozzá.

– Érintós – jegyezte meg Wirth, és leült az asztal előtt álló hatalmas bőrfotelbe.

A szoba közepén, egymással szemben két, szintén hófehér támlás szék állt.

– Foglaljon helyett – invitált Luigi kedvesen, miközben leült az egyikre.

Legalább hat kamerát számoltam össze hirtelen a szobában.

– Tizenkettő van – kapta el a tekintetemet Wirth, aztán sejtelmesen hozzátette –, figyeljen Ambrozius úrra.

Az pedig, kissé előre hajolva, hogy közelebb kerüljön hozzám, már mondta is:

Vajna László K.

– Elméletemnek több összetevője van. De, mint várható, mind a vezérgondolatra épül. Az pedig hihetetlenül egyszerű és evidens minden tiszta tudatú ember számára. Az élet sugárzás. Egészen pontosan: fény. Ebből kifolyólag a megfelelő sugárzó, avagy fényenergia megformálásával és irányításával bármit elérhetünk. A legegyszerűbb, s ahol már látványos sikereink vannak, a látás romlásának megállítása, illetve a tökéletes látás visszaállítása. Hányas szemüveget hord olva sáshoz? – kérdezte hirtelen.

– Másfeleset, plusz – mondtam teljesen lenyűgözve, miközben kezembe nyomott egy papírlapot.

– Olvassa – parancsolt rám fölöttébb szakszerűen.

Néztem, a szöveg elmosódott, nyújtogattam a kezemet, alig vettem ki valamit az egybeolvadó szavakból.

– Rövid ismertetés – kezdtem akadozva.

– Rendben – szólalt meg győzedelmesen Luigi –, most növeljük a fény erejét. Pontosán annyival, amennyit önnek biztosít az a másfél plusz dioptria.

Tejszerű fényesség lengte be a termet.

– Olvassa most – emelte fel a hangját.

Ránéztem a lapra, és olvasni kezdtem. Tökéletesen láttam a betűket. Mint boldogult ifjúkoromban.

– Ennyit a technikáról – folytatta Luigi –, nincs benne semmi különös. Minden valamire való optikus tudja. Most jövünk mi, és azt mondjuk: a fényt minden ember elraktározza magába, és tevékenységéből adódóan használja így vagy úgy. A betegség, tehát, fényhiány. Amennyiben a be-

teg részen pótolom a hiányzó fényt, bekövetkezik a gyógyulás. A fényátvitel legegyszerűbb módja a szemem keresztül történik. Terápiánk fényterápia, technikánk a farkasszemes kezelés. Egy dologra kérem, kedves Tomi, nézzen velem farkasszemem. A fényt visszaállítjuk a semleges szintre, hogy ellenőrizhessük a bekövetkezendő változást. Öt perc alatt legalább fél dioptriás javulást várhatunk. Készen áll? – nézett rám bátorítóan.

– Mehet – mondtam én, mint akinek nincs vesztenivalója.

Luigi mereven szemembe nézett, én viszonoztam tekintetét. Wirth nyugodtan nézte a képernyőt.

– Ne figyeljen semmi másra – szólalt meg Luigi –, a koncentráció elengedhetetlen. Ennyi volt – dőlt hátra pár perc után. – Nem hiszem, hogy több volt kettőnél. Ön kitűnő páciens – szólalt meg alig észlelhető kényszeredettséggel. – Most olvassa a szöveget! Megismétlem: a szobában nem változott a fény ereje.

Valóban jobban ment, mint először. Visszaadtam a lapot Ambroziusnak, és felálltam:

– Beszélhetnénk végre arról, amiért ide hívt? – fordultam Wirth felé.

– Miért lett hirtelen olyan sietős? – állt fel Wirth is, aztán intett Ambroziusnak.

– Menjenek csak – szólt hozzám a meghatározhatatlan eredetű, de olasz nevű csudabogár, s kedvesen rám mosolygott. – Várom a következő kezelésre. Egy hónap után elfelejtheti a szemüveget.

– Csodás lesz – mondtam, s elindultam Wirth után.

Piroska Katalin

A néma levente és Arad

150 éve született a mű szerzője, Heltai Jenő

Heltai Jenő

Heltai Jenő (1871–1957) nem tartozik az egészen nagy írók csoportjába, de népszerűsége a maga korában vetekedett a legnagyobbakéval. Hegedűs Géza így jellemzi: „Életműve hét évtizedet fog át, és általában mindig népszerű volt, (...) még az ellenfelei is szerették. Mosolygó bölcs volt két emberöltőn keresztül (...), egészen soha sehová nem tartozó, de mindig jelenlevő, aki (...) láthatatlan zsinórokkal mozgatja az általa elérhető világot.” Nagyon rangos tisztségei voltak: többször színigazgató különböző fővárosi színházaknál, az egyik legnagyobb kiadó, az Athenaeum irodalmi igazgatója, a Magyar Színpadi Szerzők Egyesületének elnöke, később a Nemzetközi PEN klub magyar tagozatának elnöke. Ezzel együtt nem volt nagyképű, nem bölcsködött vagy hatalmaskodott, akit érdemesnek tartott erre, annak háttérből, a névtelenség mögé bújva segített – minden ellenszolgáltatás nélkül. (Mellekesen megjegyzem, a rangos funkciókkal együtt mindig üres volt a zsebe.)

Életműve nagyon gazdag, több oldalt tenne ki művei címét felsorolni, megszámlálhatatlan a könnyed, szellemes, ironikus és önironikus hangvételű verseinek, prózájának, színpadi alkotásainak, esszéinek, műfordításainak sora, de beletartoznak a maguk idejében rendkívül népszerű kabarétréfák, kuplék is. Ezek egyikében jelenik meg először a mozi szó, amelyet ő talált ki a hosszú és nehézkes mozgóképszínház helyett, ugyancsak ő fogalmazta a moziról a sokszor idézett sorokat: „Egy centiméter igaz költészet / És háromezer méter butaság.”

Írt operett számára dalszöveget is, ezek közül legnépszerűbbek a János vitéz versei, amelyeknek „petőfiül” kellett hangozniuk anélkül, hogy a nagy költőtől egyetlen sort is idézne. Az „Én

vagyok a bojtár gyerek” vagy „A fuszulyka szára felmászott a fára” kezdetű dalokat úgy éneklik (vagy legalábbis úgy énekelték) a „nép” körében, mintha népdalok lennének. (De persze ehhez Kacsóh Pongrác zenéje kellett.)

A mai ember számára szinte felfoghatatlan, hogy lett ez a daljáték a korszak talán legnépszerűbb színpadi darabja. Ősbemutatója 1904. november 18-án volt, és a neves rendező, Hevesi Sándor szerint *Az ember tragédiája* után a legnépszerűbb magyar darab volt a maga korában. A Király Színházban, ahol először bemutatták, 165-ször került színre folyamatosan, melyeken összesítve – a *Pesti Napló* kimutatása alapján – 199.200-an látták, és 1905. szeptember 22-én megérte a 250-ik előadást. Ez többek között az ő érdeme is.

Nagyszámú saját színpadi művei közül – már a maga korában is – a legnépszerűbb *A néma levente*, amely még az 1970-es évek végén az anyaországi és erdélyi színpadok állandó műsorszáma volt. Készült belőle paródia is Antal Imrével, ami azért lehetett annyira népszerű, mert a darab szövege nagyon közismert volt, és „az élet szép, tenéked magyarázam” sor elcsépett közhelynek számított.

A darab ősbemutatóját 1936 márciusában tartották a Magyar Színházban, s olyan nagy volt a siker, amekkorára még maga a szerző sem számított. Hamarosan bekerült a bécsi, londoni színházak repertoárjába is.

Aradon 1936 októberében került műsorra, még időben, mert a következő esztendőben a folyamatosan telt házaskolozsvári előadások után a román hatóságok betiltották. *A néma levente* az 1936/37-es évad nyitódarabja volt, amely igen furcsa szezonnak indult, ugyanis a magyar társigazgatók, Kozma Hugó és Inke László az épületet csak félévre kapták, a másik hat hónapot pedig a román újságírók egyesülete, akiknek nem volt ugyan társulata, de ők szervezték az Aradon tartandó román vendéjátékokat, így a magyar együttes az ő előadásai idején Temesváron lépett fel, illetve a vidéken turnézott.

Az együttes szokatlanul hosszan készült a bemutatóra, a rendező Kozma Hugó nagyon átgondolta a darab rendezését, többször „át-

bogarásztá” a darabot, így történhetett, hogy hibát, pontatlanságot fedezett fel a szövegben, s ezt meg is írta Heltainak, aki korrigálta a sorokat. Az eredetiben Mátyás király szavai a következők: „*Veréb mondja bagolynak nagyfejű / Hollónak mondja hattyú fekete.*” (Egyrészt a képekből – a szórend miatt – elmaradt a szembeállítás, másrészt nehezen elképzelhető, hogy a király pont a családi címerben szereplő madárral gúnyolódik.) A szerző által javított szöveg így alakult: „*Bagoly verébnek mondja: nagyfejű, / Hattyúnak csóka mondja: fekete.*”

A darab máig tartó népszerűsége – valószínűleg – a látványos, hatásos jelenetezése, bravúros verselése, játékossága, kedves humora, rejtett iróniája mellett annak is köszönhető, hogy nem olyan egyszerű az egész, mint amilyennek első hallásra látszik. Vígjáték, de mégsem, ám tragédia sem, megérinti a nézőt a halál szele, a főszereplő Zilia a saját kivégzésére készül, de közben az összes szereplője a darabnak tudja, hogy itt nem lesz lenyakazás, és megvan az a lehetőség is, hogy maga a főhősnő is sejti, hogy a végén a szép feje a nyakán marad. Az egész időnként olyan, mint egy tragédia paródiája. Ez teszi különleges hangulatúvá. Érzelmes, de nem lesz giccses, mert a szép szavak mögött ott az irónia. Bizonyos fokig korrajz Mátyás király korából, de az uralkodó alakja nem fenségesen sematikus, egy kicsit népmesei, egy kicsit hétköznapi, és ott van az udvarában a krónikáiró Galeotto Marzio, aki a történetben csak mellékszereplő, a mű szempontjából mégis nagyon fontos. Ahogy a színmű egyik elemzője megfogalmazta: „*A lyukas erszényű krónikás tipikusan középkori alakjába (milyen ravasz fogás!) szüntelenül bejátszik az ugyanolyan lyukas zsebű kávéházi író alakja is. A színesen gombolyodó mesében csak statiszta szerepet játszó Marzio (akit még ráadásul Beatrix gyűlölete is sújt) talán az író önarcképe lehetne; egy öngúnnal és szánalommal is szemlélt távoli alteregó.*”

A két főszereplő szerelme reneszánsz történet, de ahogy egymást gyötrik válogatott kegyetlenséggel, az már főként a 20. századi irodalom szerelmeseire jellemző. A két főszereplő, Agárdi Péter, Mátyás király leventéje, és a szépséges olasz özvegy, Zilia jelleme sem egysíkú, mindketten színes, fejlődő, változó egyéniségek, és ilyen jól megrajzoltak még az epizód szereplők is.

Az aradi bemutató nagyon jól sikerült. A helyi sajtót idézve: jól mutattak az új díszletek, amelyek Olasz Lajos tervei alapján készültek, a hosszú

Jelenet A néma leventéből

darab Kozma Hugó rendezésében „jól gördült”. A szereplők a nem könnyű verses szöveget szép dikcióval mondták, Zilia szerepében kiválóan érvényesült az új drámai színésznő, a fiatal Bálint Anna szép zengésű orgánuma. Sikeresen mutatkozott be a drámatagozat új drámai hőse, Horváth László a címszerep, Agárdi Péter megformálásával. Beatrixot Hegyessy Magda, Galeottót Tarnay József, Mátyás királyt Kozma Hugó alakította. A színházat zsúfolásig megtöltő közönség lelkesen tapsolt. (Aradi Közlöny, 1936. október 28.) Heltai verses darabja az évad folyamán 11 telt házat eredményezett a színházban, a mű és az előadás jelentőségét mutatja, hogy a helyi premieren az Aradon élő író, Szántó György mondott bevezetőt, november 12-én a délutáni ifjúsági előadás előtt pedig a gimnázium igazgatója, Fischer Aladár.

Az aradi Magyar Párt vezetősége a sikeres produkció után dicséretben részesítette a társulatot, amely „*A néma leventét olyan rendezésben, kiállításban, előadásban hozta ki, hogy az valóban méltó a színház nagy múltú hagyományaihoz.*” Ennek és a többi színvonalas vagy legalábbis elfogadható előadásnak (is) köszönhető, hogy a párt kultúrszekciójának ülésén, november közepén Parecz Béla javaslatára úgy határoztak, hogy a téatrum anyagi támogatása érdekében ismét részvénytársaságot létesítenek, feltámasztják az egykori Színházpártoló Egyesületet, mert „*a színház nem az igazgató üzleti ügye, hanem a magyar kultúráé.*” Az együttes pedig „*olyan ambícióval és lelkesedéssel dolgozik, hogy megérdemli a közönség elismerését és támogatását.*” (Aradi Közlöny, 1936. november 18.) Ez nagy segítségnek bizonyult Kozmáék számára ezekben a nehéz időkben.

Ha az aradi színház napjainkban mutatná be a darabot, az előadással vajon sikerülne-e ennyit elérni?

Csotó Nagy Mária

Petrykivka

Ugye, sokan nem hallottunk róla? Ezidáig én sem. A Szegedi Ünnepi Könyvhét keretén belül, és azon is belül (az Óperencián innen) az ukrán programnak köszönhetően láthattunk belőle bemutatót a Somogyi Könyvtár egyik közösségi termében. Színes, vidám, népi dekorációs festészetéről van szó, ami a Dnyeper mentén alakult ki az azonos nevű településen a XIX. és XX. század fordulóján.

A megnyitón a termet főleg a városunkban élő ukránok töltötték meg örvendezve egymásnak, a képek eleven színeire rezonálva. Az Ukrán Nagykövetség képviselőjének hivatalos köszöntése után közvetlen lazasággal szólt hozzánk az egyik volt tanítványom édesanyja, aki a szláv tanszéken oktat. Kedves akcentussal beszéli a magyart, évtizedek óta itt élnek magyar férjével, állandóan mozogva a kultúra berkeiben, a gyerekek pedig immár az angolt „törik” sikeresen Angliában. Sok családban így néz ez ki manapság.

Megtudtuk, hogy a Petrykivka a falusi házak díszítéséből eredeztethető. A külső falakat évente kétszer is fehérre meszelték, és ráfestették ezeket a síkban történő ábrázolásokat. Virágok, bogycsókák, madarak, néha frontálisan alakot öltő emberek, állatok. Van úgy, hogy egy ecsetvonással, gyakran a mester ujjának segítségével. A színeket levelek, virágok, bogycsókák, füvek főzetéből nyerték. A vöröshagyma héját nálunk a húsvéti tojás festéséhez használták, ők pedig a házak falára, napraforgószirmok és fiatal almafakéreg keverékébe. A főzetet összekeverték tojássárgájával és tejjel, meggyfamézzel és répacukorral fixálva. Aztán megjelentek a gyári festékek, és nemcsak a falakat, hanem a fából és egyéb anyagból készült használati tárgyakat is díszítették.

A másnapi Dugonics téri program zenés volt. Lvivből, azaz Lembergől érkezett egy bandurás

Petrykivka

és Ungvárról egy táncegyüttes. A bandura lapos, nyakas, pengetős hangszer, a citera és a lant ötvözete. Kezdetben 5-12 húrral látták el, ma már van 50-60 húros is. Az ukrán kozákok népszerű hangszer volt, mára már nők privilégiumává vált. Egy fiatal lányokból álló csoportot hallhattunk, kifinomult játékok és hangjuk a szimfonikus zene világát közelítette meg. S mindez még csak két nap volt, két helyszínnel... s következik még számos esemény, valamint intézmény, melyek helyet adnak ezeknek, hiszen ünnepi könyvhétről van szó.

A Szegedi Írók Klubja korábbi és újonnan megjelent írásművekkel mutatkozott be. A hosszú kényszerzünet után jó hatással volt az emberekre a SZESZ (csupán a Szegedi Egyetemi Színházról van szó!) kabaréjeleneteivel Rejtő Jenő szövegei alapján. Dedikált Závada Péter, Grecsó Krisztián; és élő történelemóra volt a Zrínyi Kiadó könyveivel.

A Somogyi Könyvtár igazgatója kihangsúlyozta, hogy a könyvhét sikere főleg a Szegedi Tudományegyetemmel való közreműködésnek köszönhető, melynek működése „440 éve az oktatás és tudomány szolgálatában, 100 éve Szeged és a régió fejlődéséért” mottó jegyében zajlik. Több könyves esemény kötődik a kettős évfordulóhoz.

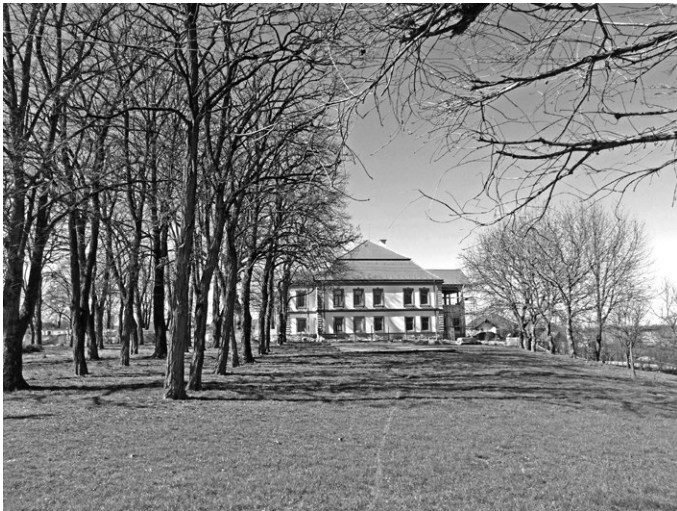
A Szegedi Tudományegyetem és elődei története sorozat I. kötete a SZTE jogelőd intézményei történetét tárgyalja 1581 és 1872 között. A XVI. században Báthory István, lengyel király, litván uralkodó és Erdély fejedelme megalapította a kolozsvári akadémiát, azaz egyetemet, universitást. Jogutódja a kolozsvári jezsuita akadémia, majd az új, modern tudományegyetem, amit Ferenc József 1872-ben alapított. A most megjelenő II. kötet A kolozsvári alapítástól a szegedi újrakezdésig (1872–1921) című monográfia.

Amikor ebbe a városba kerültem, részben fájó szívvel mentem el megnézni az épületeket, ahová annak idején befogadták a számomra kincses kolozsvári egyetemet, egyikben dolgoztam is, másrészt örülve, hogy Kecskemétet lekörözte Szeged a versengésben. A város 20 kh szántóföldet is ajándékozott az egyetemnek fűvészkert létesítése céljából. Gyűjtőutaknak köszönhetően indiai lótuszt, szecsuáni ősfenyőt, trópusi növényeket is láthatunk manapság, úgyhogy a petrykivkák élénksége után érdemes az itteni őszi színeket is számba venni.

Megújult Petőfi-kultusz

Az Országgyűlés a 2022-es és 2023-as évet Petőfi Sándor-émlékévvé nyilvánította. A Petőfi Irodalmi Múzeum főigazgatója, Demeter Szilárd szerint: *Petőfi márkaarca annak az anyanyelvi kultúrának, amely a tágabb értelemben vett reformkorban született. Sorsa és életpályája magába sűrítette mindazt, amit az anyanyelvi kultúra megszületése, intézményesülése, a modern magyar nemzet megszületése, a kulturális intézmények megalapítása és megerősödése jelentett.*

Megújuló kiállításokat terveznek, emlékhelyek felújítását, pályázatokat. Interaktív Petőfi-busz fogja járni a Kárpát-medencét vándorkiállítással; közművelődési, múzeumpedagógiai programmal készülnek.

Teleki-kastély, Koltó

Az egyik híres Petőfi-zarándokhely Erdélyben Koltó, amely Petőfi verseinek, Jókai látogatásának köszönheti hírnevét. Nagybányától 10 km-re fekszik, az első írásos emlékek 1405-ben említik, 1674-ben fejedelmi donációként kerül széki Teleki Mihály tulajdonába. A család számos jeles személyisége ismert, hogy csak gr. Teleki Sámuel kancellárt (1739–1822) említsem, a marosvásárhelyi Teleki Téka alapítóját (1797); gr. Teleki Józsefet (1790–1855), a Magyar Tudományos Akadémia első elnökét (1830–1855); vagy gr. Teleki Blankát (1806–1862), aki magyar tannyelvű leánynevelő-intézetet nyitott 1846-ban Pesten.

A kastélyt a XVIII. században gr. Teleki János építteti barokk stílusban, 1821-ben restaurálják, majd 1845-ben kerül a kalandos életű gr. Teleki Sándor (1821–1892), a „vad gróf” tulajdonába, aki *Táncsics Mihály neveltje, Liszt Ferenc útítársa, Bem és Garibaldi segédtisztje, Petőfi, Victor Hugo és a két Dumas barátja*. Honvédezzredes, a halál-büntetés elől menekülve 18 esztendő telt emig-

rációban, majd főrendházi tag, emlékiró, irodalmi emlékek, történelmi relikviák, festmények gyűjtője, a Petőfi Társaság tagja, a Történelmi Társaság alapító tagja. Kívánságára a kastélykertben temetik el a somfa alá, majd 1936-ban a falu köztemetőjébe kerül, amikor a család Magyarországra telepedik.

Költőt Petőfi látogatásai tették irodalmi emlékhellyé, s az, hogy 1847. szeptember 9. és október 19. (más dokumentumok szerint október 9.) között itt töltötte mézesheteit Szendrey Júliával, mely idő alatt 24 (más dokumentum szerint 28) verset írt.

Az államosítás után a közösség menteni igyekezett a Teleki-gyűjteményt, de 1960-tól egy Petőfi-emlékszobát is berendeztek.

1990 után magyar állami intézmények támogatásával újabb kiállításokat hoztak létre: *Teleki Sándor élete, Petőfi Koltón, Jókai Erdélyben, Teleki Blanka, a nőnevelés úttörőjének emlékszobája*.

A kastély parkjában megtekinthető a Petőfi-somfa utódja, az asztal, amelyen állítólag a *Szeptember végén* íródott, valamint néhány köztéri műalkotás: Petőfi–Szendrey páros szobra (Pogány Gábor Benő alkotása, 1998), gr. Teleki Sándor (Dinyés László, 2009), Liszt Ferenc (Dinyés László, 2011), Bem József tábornok mellszobra (Deák Árpád, 2014). A megújult teraszról a Petőfit megragadó kép tárul elénk: „a téli világot” rejtő máramarosi bércek, a völgyben megbúvó hét falu templomának tornya.

2020. szeptember 6-án került sor a kastély ünnepélyes avatására, ekkor kopjafát is avattak öt falubeli tiszteletére, akik a Petőfi-kultuszt nehéz időkben is megtartották.

A látogatók 2021-től megújult kiállításokat tekinthetnek meg az európai uniós pályázati

forrásból teljesen felújított Teleki-kastélyban. A budapesti Petőfi Irodalmi Múzeum szakmai támogatásával korszerű kiállítási anyaggal, interaktív eszközökkel bővült a látogatóközpont. A legfelsőbb emeleti kiállítóterem a nagybányai képzőművészeti gyűjteménynek ad helyet.

Az emlékévé jó alkalom az emlékhely megtekintésére, újr látogatására, a költő műveinek újraolvasására. Petőfi szerint: *A könyvet szép, de csalfa tündér lakja, / Ha fölnyitod, megkapja szivedet, / És fölvisz a legragyogóbb csillagra.*

Jankó András

Az Áramszünetről

Az augusztus 27-én tartott könyvbemutatóra Bene Zoltán nem sok könyvet tudott hozni magával, mert például utolsó könyvéhez, az *Isten, Ítélet* címűhöz már nem jutott hozzá, pedig alig két hónapja adták ki. Mind elkelt, s az utánnymás folyamatban van. De hozott az *Áramszünet* című könyvből (Kortárs Könyvkiadó, 2018). Ezt már akkor este elkezdtem olvasni, s mindjárt az elején meg is lepődtem.

Olyan gondolatokat olvastam, mint: Európát a kereszténység hozta létre az antikvitás romjain, a kereszténység halála pedig egyesítő eszme nélkül hagyja. A szekularizáció folyamata megfosztotta az öreg kontinenst történelmi egységétől, egy olyan közös identitástól, amelyet a nemzedékek kultúrája, nyelve, történelme hozott létre évezredek alatt, s amelyet nem lehet helyettesíteni holmi közös valutával.

Ebben a válságos állapotban kell Európának megvívnia kulturális hidegháborúját az egyre izmosodó iszlám kultúrával szemben.

Az EU adminisztrációja foggal-körömmel ragaszkodott a neoliberális szociáldemokráciához, de már nem tudta olyan mesterien manipulálni a tömegeket, mint fénykorában. Az Unió 2020-ig schengeni szárazföldi határait szinte teljesen lezárta, megzabolázták a tengeri embercsempész bandákat, de a már betelepültek leszármazottjai elszaporodtak és elszemtelenedtek.

Itt gondoltam először arra, hogy ez nem politikai elemzés, hanem disztópisztikus fejtegetés. A könyvet a szerző 2017-ben írta, akkor még nem lehetett sejteni, hogy ha nem is 2020-ra, de 2021-re már majdnem körülveszi Európát a kerítés (Litvánia, Lengyelország, Bulgária, Görögország stb.).

Utána folytatja *jóslatait*: polgárháborúk dúltak mindenfele, amit már nem lehetett elhallgatni, el-

tussolni. Az oroszoknál a Krím félsziget bekebelezése csak elterelő hadmozdulat volt: míg ezen lovagoltak a nyugatiak, ők szépen felvásárolták a médiakonszerneket, a világhálót, filmgyárakat, focicsapatokat stb., s a brüsszeli vezetők egyszer csak azon kapták magukat, hogy minden véleményformáló, tömegmanipulációs csatorna az oroszok kezében van, és amikor azok elfoglalták a Skandináv-félszigetet, minden sajtóorgánium helyénvaló cselekedetként számolt be róla.

S akkor jött 2030-ban az áramszünet, valószínűleg egy napkitörés miatt. Elszabadult a pokol, ember embernek lett farkasa. Csak az maradt életben, aki nagyobb, erősebb csapatokhoz tudott csatlakozni, s el tudta venni azt, amire szüksége volt, vagy valamilyen természetes védhető, élhető helyet talált magának.

A baj csak az, hogy az író 2030-ra saccolja az összeomlást, az áramszünetet. S ha a 2020-as előrelátás majdnem bejött neki, akkor az sem lehetetlen, hogy a 2030-as is bekövetkezhet, s akkor már nincs sok időnk.

A történelem során sokfajta civilizáció, kultúra alakult ki. Kicsik és nagyok. A kicsik általában beolvadnak a nagyokba, de a nagyok is időszakonként szétesnek, darabokra hullnak. Még nem dőlt el, hogy a világunk milyen irányba fog fejlődni, a megakultúrák vagy a mikrokultúrák felé.

5000 évvel ezelőtt a fáraók birodalma után sok megakultúra alakult ki, majd tűnt el, mint például Európában a római, az oszmán; Amerikában az inka, az azték, a maja; Ázsiában a mezopotámiai, a kínai – mind saját politikai és vallási rendszerekkel.

A globalizáció azonban nem kerülhető el. Ez a folyamat már nagyon régen elkezdődött, amikor

a selyemúton kerültünk kapcsolatba a kínaiakkal, vagy amikor a gyarmatosítók lovakat vittek Amerikába, s onnan burgonyát és kukoricát hoztak, de 200 éve felgyorsult a kereskedelem fejlődése által. És ha a mi nyugat-európai-észak-amerikai kultúránk meg is öregedett, a föld más részein más kultúrák megerősödhetnek, helyet követelhetnek maguknak.

Azért figyeltem fel ezekre a fejtegetésekre, mert bennem is már régóta moccan az érzés, hogy öregszik a civilizációnk. Ahogy *Tanyavilág* című könyvem borítóján megjegyeztem: nem lehet tudni, mikor lesz hasznos túlélési útmutató ez a könyv, melyből olyan alapismereteket lehet elsajátítani, mint a gyertyaöntés, kemenceépítés.

Henn Edit

Légy önmagad! (2.)

VIZSGÁLD MEG A HIEDELMEIDET...

Ha azt hiszed, hogy neked valami nem jár, akkor nem is kapod meg soha.

Ha azt hiszed, hogy valamire képtelen vagy, akkor nem is fogod tudni megvalósítani.

Ha azt hiszed, hogy a másik a konkurenciád, s mint olyan, szebb, karcsúbb, gazdagabb, fiatalabb stb., akkor mindig a vesztes oldalon fogod találni magad.

Ha azt hiszed, hogy szerelmed más alkatú nőként/férfiaként rajong, akkor sosem leszel képes szerelmeddel összhangba kerülni, mert te fogod mindig eltolni magadtól olyanokhoz, akikről azt hiszed, hogy jobban tetszenek neki. Pedig egyáltalán nem is biztos.

Ha azt hiszed, hogy sosincs elég pénzed azokra, amiket szeretnél, akkor állandóan pénzzavarral fogsz küzdeni.

Ha azt hiszed, hogy a korral együtt jár a leépülés, akkor látványosan fogsz minden nyavalyát összeszedni magadnak.

Ha azt hiszed, hogy a mások véleménye fontosabb, mint a te saját belső érzéseid, akkor futóbolond válik belőled a mások szórakozására.

Ha azt hiszed, hogy...

BANÁNHÉJ...

Legtöbb kudarcélményed mögött a feneketlen lustaságod lapít.

Miközben látszólag szorgalmasan teszel-veszel, és azzal hitegeted magad, hogy fejlődsz, haladsz, a szellemi-érzelmi lustaságod egyre mélyebbre ássa benned az apátia gödrét.

Egy ponton azon kapod magad, hogy minden és mindenki hibás, és ez a pont hamar gyűlöletbe fordul... A gyűlölet gyorsan magányhoz, majd apátiához vezet.

Pedig csak egyszerűen lustaságról van szó. Természetes állapotod, a változás, növekedés, fejlődés, gyarapodás elutasításáról.

TUTI RECEPT

Ha egy adag haszonelvűséghez egy adag tekin-télyelvűséget keverünk, olyan bombabiztos tudatbörtönt kapunk, mely akár létidőkön keresztül is képes bennünket garantáltan megóvni attól a felismeréstől, miszerint alapjában véve végtelen, szabad, kreatív, isteni lények vagyunk.

MILYEN ÉRZÉS?

Miközben esténként a gyermeked ágya szélén ülve álomba simogatod őt, milyen érzés arra gondolni, hogy egyszerre vagy szülő, a szüleid gyermeke, a testvéreid testvére, a szerelmed társa, a szomszédod szomszédja, a...?

Hogy testedből fakad a gyermeked teste, s tested szüleid testéből fakad, s mint olyan, mind kozmikus por, mely végtelen táncát járja formák bűvöletében.

Így keverednek benned őseid atomjai gyermekeidével, mindig más, mindig új alakot öltve. Csak TE vagy örök, a VÉGTELEN, ki hol így, hol úgy, de ÖRÖK, s szüntelen VÁLTOZÁSBAN önnön tükrödben gyönyörködsz, távol minden nyomorúságtól, minden magadról alkotott elképzelés biztos mulandóságának bizonyosságában.

Mondd, MILYEN ÉRZÉS!

HITÉLET

Szilvágyi Zsolt

Életleckék -2021

Egy vendiák-találkozó margójára

Tanítványnak lenni

Évek, évtizedek teltek el azóta, hogy elhagytuk iskolánkat. Azóta mindenkivel sok minden történt. Sok és különféle hatás ért bennünket. Elkerülhetetlenül megváltoztunk. Külsőleg, de belsőleg is. Mégis, amikor eljövünk a régi Alma Materbe, újra felfedezzük önmagunkban egykori diákvonásainkat. Hiszen, aki valaha iskolapadban ült, egy osztályközösséghez tartozott, az évek ellenére is valamilyen módon diák marad, még akkor is, ha öreg- vagy vendiáknak nevezik. Ezt pedig senki sem tartja sértőnek. Hiszen az elbalagott 20 éves fiatal is diáknak már öreg.

Diáknak lenni, vagy – evangéliumi szót használva – tanítványnak lenni az ember életre szóló feladata. Az evangéliumban többször is arról olvasunk, hogy Jézus tanítványokat hívott meg követésére (vö. Mt 4,17–22). Akik az evangéliumot ismerik, jól tudják, hogy Jézus mindvégig, évek után is tanítványoknak nevezte követőit. Sőt, ha arra a kérdésre kellene válaszolni, hogy számunkra mit jelent ma kereszténynek lenni, akkor ezt röviden így kellene kifejeznünk: tanítványnak lenni, Jézus tanítványának.

Aki él, szüntelenül kell tanulnia, és késznek kell lennie az állandó növekedésre, alakulásra. Még akkor is, ha ez egy idő után már nehezűnkre esik. Mert megvannak a kialakult szokásaink és elveink. Jellemünk is nagy részben kialakult. Mégis, ameddig élünk, növekednünk és tanulnunk kell. Hiszen vannak olyan dolgok, amelyeket nem lehet előre megtanulni, csak abban az élethelyzetben, amelyben éppen vagyunk. Nem lehet igazán előre megtanulni, mit jelent szülőnek lenni vagy később nagyszülőnek. Nem lehet teljesen megtanulni előre, hogyan kell egy családi krízist megoldani. A hivatásunknak is lesznek kihívásai, amelyekre a megoldást nem tudjuk, amikor kezünkbe vesszük a diplomát. De nem lehet előre megta-

nulni az idősödést, a betegség és a törékenységet elfogadását. Előre nem lehet megtanulni a gyászt sem. Mindig van mit tanulnunk. Tanítványok vagyunk. Azoknak kell lennünk.

Életleckéket megtanulni

Nagyon különbözőek vagyunk korban, tapasztalatban és életvitelben. Mégis elgondolkozom azon, hogy melyek azok az életleckék, amelyeket nekünk kortól és életkörülményektől függetlenül újra és újra meg kell tanulunk. Nem könnyű a kérdés.

Nem ismerhetem a kedves olvasó lelki világát és vallásos beállítottságát. De remélem, mindenki elfogadja a felhívást, hogy Jézustól, az evangéliumból tudatosítsunk néhány életleckét, amit mindannyiunknak újra és újra fontos elmélyíteni. Természetesen teszem ezt a teljesség igénye nélkül.

A bizalom leckéje

Jól tudjuk, hogy a bizalom nagyon törékeny. Bízni igazán sosem könnyű. Mindenki van féltelmek. A járványhelyzet okozta bizonytalanság pedig különösen rányomja bélyegét mindenkire.

Mégis... bizalom nélkül nagyon nehéz élni. De hogyan tanuljuk meg ezt a leckét?

Amikor a bizalom gyökerét keresem, én elkerülhetetlenül Istenre találok. Nagyon nehéz lenne bízni, ha azt gondolnánk, hogy a kiszámíthatatlan sors vezeti életünket. Úgy látom, nagyon nehéz lehet bízni Istenbe vetett hit nélkül. Az evangéliumból olyan jelenetek jutnak eszembe, amikor Jézus lecsillapította a háborgó tengert (vö. Mk 4,35–41), vagy megtartotta a vízen süllyedő Pétert (vö. Mt 14,22–33). A bizalom jelenetei ezek a Szentírásban.

Nem tudom, kiben mennyire erős az Istenbe vetett hit. De arra bizonyára időnként mindenki gondol, hogy mi mindenben ment át eddigi élete folyamán. Az élet valamilyen módon mindenkinek háborgó tenger időnként, és sokszor úgy éreztük, hogy süllyedünk. De itt vagyunk. Ez pe-

Vajna László K.

dig egyértelmű jele, hogy megtartott valaki. Életünk megpróbáltatásait nehezen feledjük el. De ne ragadjunk le a fájdalomnál! Azt se feledjük el, hogy valahogy átjutottunk kimerültségen, csalódásokon, betegségen és gyászon. Keressük meg életünkben a bizalom, az Istenbe vetett hit jeleit, és kapaszkodjunk beléjük!

A bizalom leckéjével kapcsolatban lenne egy kérésem is. Segítsünk a fiataloknak is megtanulni ezt az életleckét. Annak, hogy a fiataljaink elég nagy aránya elhagyja a szülőföldjét, hogy sokan nem mernek családot alapítani vagy egy hivatás mellett elköteleződni, sokan nem mernek gyereket vállalni, sok oka van. De az egyik minden bizonnyal az, hogy mi, felnőttek sokszor nem tudjuk őket eléggé biztatni, bátorítani, megdicsérni, amikor elérték valamit. Sokszor csak annyit mondtunk el nekik, hogy az élet, a hivatás, a család nehéz. De azt legtöbbször nem fűztük hozzá, hogy szép is. Hogy a szolgálat verejtéket kér tőlünk, de be is tölti az életünket.

Meg kell tanulnunk a bizalom leckéjét, és segítenünk kell egymásnak ezt megtanulni.

A megbocsátás leckéje

Nincs az az ember, aki ne kapott volna sebeket. Mindenkit ért igazságtalanság. A megbocsátás leckéje nehéz feladat.

Jézus Péter apostolnak mégis azt mondta, hogy nemcsak hétszer, hanem hetvenszer hétszer kell megbocsátani (vö. Mt 18,21–22). Jézus nem csupán beszélt erről. Jól tudjuk az evangéliumból, hányszor kellett neki is nagy fájdalmakat megbocsátani. Gondoljunk csak elítélésére és kereszthalálára (vö. Lk 23,34).

A megbocsátás bizonyos esetekben egyáltalán nem megy könnyen. A megbocsátás sok esetben nemcsak egy egyszeri döntés, hanem egy hosz-

szú folyamat. De akarnunk kell ezt a folyamatot. Imádkoznunk is lehet a megbocsátásért. Különben nem találunk békére.

Az életben vannak olyan események, amelyeket már nem lehet, és nem is kell tisztázni. Amelyekben nagyon nehéz igazságot tenni. Ezekhez az eseményekhez erőt kell kérni, hogy elengedjük őket. Istenre bízunk valaminek a tisztázását, akár az ítéletet is.

Megbocsátani azonban nem csupán mások irányába nehéz. Van eset, amikor önmagunkkal is ki kell békülnünk. Azzal, hogy valamit elmulasztottunk, valamikor mi döntöttünk rosszul, esetleg mi okoztunk fájdalmat másoknak. Sokszor önmagunkkal is irgalmasoknak kell lennünk.

A szeretet leckéje

Erről fogok a legrövidebben írni. Nem azért, mert ez nem lenne fontos, hanem mert nagyon nehéz ma hitelesen beszélni a szeretetről. Az Úr Jézus szerint azonban ez a legfontosabb, az első és a legfontosabb parancs (vö. Mk 12,30–31).

Biztos vagyok abban, hogy az olvasókat nem kell meggyőzőnöm a szeretet fontosságáról. Amikor életünkre visszatekintünk, úgy gondolom, különösen azért vagyunk hálásak, ha jók lehettünk. Kérjünk továbbra is erőt, hogy lehetőségeinkhez mértén jót tegyünk. Akarjunk erőnkhez mértén szolgálni. Ez fog továbbra is értéket és értelmet adni az életünknek.

Jézus iskolájába pillantottunk be e kis időre. Neki nagyon sok jó életleckéje van. Ezek közül most csak hármat említettünk. Itt azonban megállok.

Lenne egy kérdésem is. Melyik az az életlecke, amit ön a legfontosabbnak tart? Ha alkalma van, beszéljen erről környezetének, családjának, a fiatalabbaknak. A fiatalabbak lehetősége pedig lehet az, hogy meghallgassák az idősek életleckéit. Tanulhatunk egymástól.

Vajna László K.

Bátkai Sándor

Isten csodálatos üdvterve

„Aki hisz és megkeresztelkedik, üdvözl.” (Lk. 16,16)

A Teremtő Isten, szeretetének kiáradása révén megteremtette a mennyei lényeket, majd pedig a teremtés koronáját, az embert. Végtelen szomorúság borult a mennyre, amikor egy gyönyörű ékességekkel felruházott angyal – Lucifer – megszédülve hatalmától, szépségétől fellázadt Teremtője ellen, hiszen Isten fölé szeretete volna helyezni hatalmának trónját. Isten szeretete viszont nem „zsarnoki követelőzés”, megadja mindenkinek a szabad döntés jogát. Ezzel élt vissza Lucifer is. A szomorúság csak még nagyobb lett, amikor Sátánnak sikerült az embert is bűnre csábítania. Az Örökkévaló teremtő munkáját viszont egy lázadó angyal nem tehette tönkre, annak ellenére sem, hogy Isten türelmet tanúsított a bűn szerzőjével szemben, és a bűnbe csúszott emberrel szemben is. A menny tökéletesen szent, tiszta világában bűn nem létezhet, ezért a gonosz angyalok, élükön Luciferrel szükségszerűen és örökre kitaszítottá váltak Isten csodálatos világából. A becsapott ember azonban Isten kegyelmében részesül, ha elfogadja megmentésének Isten által felajánlott lehetőségét. A csodálatos üdvtervet Isten örök ígéjének egyik jelentős mondata hozza tudomásunkra: *Ellenségeskedést támasztok közted és az asszony közt, a te utódod és az ő utóda közt, ő a fejedet tapossa, te meg a sarkát mardosod!* (1Móz 3,11)

Kedves nemzettársaim! Nagyon fontos megérteni, hogy Isten megmentési terve nem egy szűk emberi rétegre, hanem az egész világ emberiségére vonatkozik. Az üdvterv kivitelezése, gyakorlati megoldása viszont sok ember számára érthetetlen marad a hitetlenség miatt, bár a történelmi tények mindent pontosan igazolnak. Isten, tudatában lévén annak, hogy az ember képtelen megharcolni a nála hatalmasabb szellemi erővel rendelkező Sátánnal, magára vállalta a harc nehezebb részét, oly módon, hogy egyszerűlt Fia által oldja meg a bűnre kimondott ítéletet, a bűn elkövetőjét sújtó életvesztést. Jézus Krisztus isteni mivoltában halhatatlan, így a történelem egy pontján emberi testet kellett magára öltenie, hogy a halálos ítélet valóságosan megtörténhesen. Az emberi ésszel felfoghatatlan csoda megtörtént a golgotai kereszten!

A bűn végtelen mélységébe süllyedt *első világ* emberisége a vízőzön által elpusztult. Bár Isten ott is kegyelmet gyakorolt, hiszen a 120 évig épülő bárka beszédes üzenet volt mindenki számára a közeledő ítéletre vonatkozóan. A Nőé családjából újra elszaporodó embereket Isten Bábelnél nyelvi közösségekre osztotta, s így elvándoroltak a földkerekség különböző tájaira. A megváltási terv első földi mozzanata az volt, hogy Isten kiválasztotta a mély istenhitű Ábrahámot, és felszólította: *Menj el földedről, rokonságod közül és atyád házából arra a földre, amelyet mutatok neked! Nagy néppé teszek, és megáldalak (...), általad nyer áldást a Föld minden nemzetsége!* (1Móz 12,1–3) Ez a kulcsfontosságú igevers tudósít bennünket a megváltási terv megvalósulásáról. A Messiás tehát Ábrahám leszármazottai közé érkezik e földre, de általa a földkerekség minden nemzetsége áldást nyer. Ez azt jelenti tehát, hogy Isten nem személyválogató, minden ember elnyerheti kegyelmi ajándékát.

A bűn a választott népet sem kerüli el abból fakadóan, hogy az Örökkévaló Isten mindenkit bűn alá rekesztett, hogy mindenkin az egyszerűlt Fián keresztül könyörüljön. Az üdvösség csak az Ő áldozata révén nyerhető el. Örögi megtévesztés, csalás *társmegváltóról*, védő angyalokról, egyéb elhunyt szentek közbenjárásáról beszélni, hiszen a Biblia soha, sehol nem mond olyat, hogy valakit, aki hitetlen állapotában ment át a túlsó partra, be lehet imádkozni a mennybe. Az erre vonatkozó örök igazságot maga Jézus Krisztus mondja ki: *Aki hisz a Fiúban, annak örök élete van, aki pedig nem engedelmeskedik a Fiúnak, nem lát majd életet, hanem az Isten haragja marad rajta.* (Jn 3,36) Jézus Krisztus ebben a nagy horderejű mondatában a jelent összekötötte a jövővel: aki a jelenben hisz, és engedelmeskedik, az örök életet nyer; az engedetlenről pedig azt mondja, nem lát *majd* életet.

Minden nép életében kimutathatók bűneinek hátrányos következményei. A mi népünk sem Atól kéri a védelmet, Akinek megadatott minden hatalom mennyen és földön, Aki meg tudott volna védeni bennünket minden veszedelemtől. Legyünk végre *Jézus Krisztus országa*, mert akikhez eddig fohászkodtunk, nem tudtak megmenteni az

állandó belső ellentétéktől, tragédiáktól: tatárjárás, törökdúlás, Mohács, Trianon... Ma pedig még a zsebkendőnyi országban is folytonos meg nem értés, veszekedés van.

Az Ige – minden nép tanulságára – világosan szól a választott nép eltévelyedéseiről és annak következményeiről is: az elhívást Istentől személyesen Ábrahám kapta. Ő viszont magával vitte Lótot is, Háránnak, elhunyt testvérének fiát, aki ezzel bekerült az elhívás nagy tervébe. Ez a lépés viszont napjainkig tartó konfliktusok forrása lett. Lót két fiának leszármazottai, az ammoniták és moábiták ugyanis a mai Jordánia területét lakják. De mit tudunk az egyiptomiakról? Ők Izrael népének közvetlen vérrokonai.

Sokan emlékeznek még a magyar televízió által sugárzott *Panoráma* című külpolitikai műsorra, amelynek vezetője, az egykori Chrudinák Alajos Arafattal, a híres palesztin vezérrel készített interjúban megkérdezte: „Mi joga követelik a palesztinok Izrael területét?” A válasz egyszerű és világos volt: „Mi is Ábrahám leszármazottai vagyunk Hágár révén. Ősatyánk, Izmaél, Ábrahám fia, aki Sára szolgálójától született.” Ábrahám és Sára nem várták meg Istentől ígéretének beteljesedését, és az elhamarkodott lépés, a „családi háromszög” több évezredes ellenségeskedés forrásává vált. De a szíriaiak is – Izrael halálos ellenségei – az Ige szerint Ábrahám testvérétől, Náhortól származnak. Ezt a kapcsolatot is folytonos rokoni konfliktusok jellemezték. Jól emlékezünk a híradásokra, hogy – röviddel ezelőtt – Izrael rakétaháborúba került rokonaival. Nos, amint látjuk, Isten nem

személyválogató. A bűn nem maradhat büntetlenül, még akkor sem, ha azt a választott nép követi el. Ékes bizonyítéka ennek, amikor Jézus Krisztus keresztre feszítése előtt a nép kórusban kiáltva vállalta magára a legszörnyűbb átkot: *Vére rajtunk és fiainkon...* Ezt követően megtörtént a szétosztás, el kellett viselniük hazájuk elvesztését, számtalan pogrom mellett egy Adolf Hitlert, egy holokausztot stb.

Jézus Krisztus azt mondta, ha a föld el is múlik, az Ő szava örökre megmarad. Isten Igéjében kijelentette, hogy az utolsó időben újra összegyűjti népét egy hazában, ami 1948-ban be is következett, mert a hamis isteneket imádó népek elpusztulhatnak, de a zsidó nép nem tűnhet el a föld színéről, mert fiai közé született a Megváltó. Jézus Krisztus újra eljön, ígérete szerint, s ez Izrael földjén fog megtörténni. Akkor a megmaradtak felismerik, hogy egykori nemzettársaik elutasították a hozzájuk érkezett Messiást, s ez a felismerés a kegyelem kiáradását hozza meg a zsidó nép számára is.

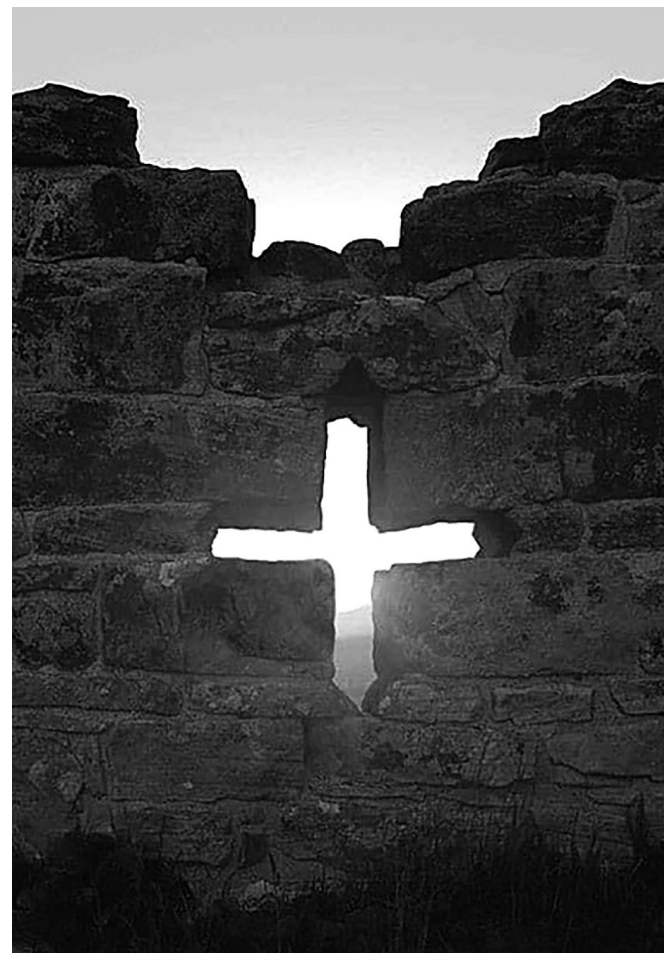
Drága magyar testvéreim! Jézus Krisztus, aki otthagya egy időre isteni trónját, hogy életével vásároljon vissza bennünket a Sátán birtokából, egyetlen szavával sem akart bennünket megtévesztetni. Világosan szólt az utolsó idők jeleiről, amelyek közeli visszajövetelére figyelmeztetnek bennünket. Tegyük félre minden legendát, minden hamis, vallásosnak tűnő tanítást, és nyissuk meg szívünket Jézus előtt, *mert akié a Fiú, azé az élet, az örök élet!*

Horváth Csaba

A kredométer (3.)

Bezártam a kaput. Beültem az anyósülésre. Bekapcsoltuk a biztonsági öveket és elindultunk Baromlaka irányába. Jó érzés vezetni – mondta Jézus. Tudod, ritkán engedik. Az emberek azt szeretnék, miután találkoztak velem, és behívják az életükbe, hogy üljek fel az „életszekerükre”. És erre? – kérdeztem. Szívesen felülök a szekerekre,

ha behívják, csak hogy van egy kis gond. Ők úgy gondolják, nekem, mint megváltónak, útítársnak, az a dolgom, hogy, amikor ez a szekér kátyúba kerül, leszálljak, és kisegítsem a gödörből. Tudod, amikor az élet szekere megakad, nem megy sem előre, sem hátra, akkor Istenhez kiáltanak, hogy tegyen már valamit. Vagy ha meredek, kanyargós

utakon visz az élet, nekem kell vigyáznom, nehogy lesodródjon az útról. De én nem ezért szálltam fel a szekérre. Én nem rakodómunkás vagyok, akinek azt mondják, ezt ide tedd, azt oda tedd, ide vidd, oda vidd. Hanem? Sokszor elkértem a gyeplőt, és erre azt válaszolták az emberek: Nem, ez az én szekerem, az én életem, azt teszek vele, amit csak akarok, arra megyek, amerre nekem tetszik, te, Jézus csak ülj ott, és ha valami baj van, majd segíts.

Hallgattam és bólogattam. Mi mást tehettem volna. Mi tagadás, rendkívül büszke voltam magamra és elégedett, hogy én bezzeg nem tartozom ebbe a csoportba, és az első szóra átengedtem a vezetést a Mesternek. Önelégültségemből Toma Eugen rendőr fehér Dusterja ébresztett fel, melynek kék-vörös fényjelzését láttam a visszapillantóban. Azt hiszem bajban vagyunk – mondtam. A közúti ellenőrzés fehér rendőrautója és rendszáma ismerős volt, csakúgy, mint a vezető. Jézus leengedte az ablakot. A rendőr tisztelettudóan szalutált, és az iratokat kérte. Szenvtelen arccal biccentett felém, de semmi több. Jézus mondott neki pár szót, amit én nem értettem, mert a motort nem állította meg, és kifele beszélt az ablakon, ráadásul a rendőrautó motorja is járt,

és elnyelte szavaikat. A rendőr szalutált, és intett, hogy menjünk. Ez mi volt? – kérdeztem. Hogyhogy mi volt? Hogy elengedett. Miért, azt hitted, egy rendőr megállíthat?

Egy filmjelenet villant fel előttem, mégpedig, ha jól emlékszem, a Farkasemberből, amikor az egyik konfliktusos helyzetben a címszereplő megérinti az agresszív karaktert, s az lefagy, mozdulatlanra merevedik. Taktóhipnózis, vagyis érintés által mozdulatlanra hipnotizálja. De itt a rend őre nem merevedett szoborrá. Tegyük egy kis zenét! – mosolygott Jézus, és bekapcsolta a rádiót. A Digi Fm Nick Cave egyik számát játszotta. Dread the passage of Jesus, for he will not return. Hallgattunk. Az út nem akart fogyni. Kissé nyugtalan lettem ettől. Én ezt a távot húsz perc alatt levezetem, most meg már fél órája utazunk, igaz, a rendőr is megállított. Próbáltam magyarázatokat találni, közben azon töprengtem, hogy mi lesz majd, ha megérkezünk az öreg szászhoz, mit fogunk mondani, mármint Jézus mit fog neki mondani, vagy egyáltalán hogyan tovább? Gondolataimból furcsa kérdés ébresztett föl. És olvastatok ma igét? Nem. Az az igazság, hogy nem. Elfelejtettem, elfelejtettük, pillantottam a tükörbe. Kitti bűnbánó arccal bólogatott. Jézus elmosolyodott. Még nem késő bepótolni. Minek? – gondoltam, amikor a testté lett Ige itt van közöttünk? Van útmutató? Van hát, ott van a hátsó ajtó zsebében. Kitti, elolvasod a napi igét? Kitti kikereste. “Te hiszed, hogy egy az Isten. Jól teszed. Az ördögök is hiszik és rettegnek”. Olvasta, majd felolvasta mellé az igehelyet is: – Jakab 2, 19 – kicsit olyan hangsúllyal, mintha ez ránk, ugyebár, nem vonatkozna. Olvassuk a másikat: “Félek azonban, hogy amint a kígyó megcsalta Évát ravaszságával, úgy tántorodnak el a ti gondolataitok is a Krisztus iránti őszinte és tiszta hűségtől. Mert ha valaki odamegy hozzátok, és más Jézust hirdet, nem akit mi hirdettünk, vagy más lelket fogadtok be, nem akit kaptatok, vagy más evangéliumot, nem amelyet elfogadtatok, azt szépen eltűritek... Nem is csoda, mert maga a Sátán is a világosság angyalának adja ki magát.” Jézus elmosolyodott. A gázra lépett. Padlóig nyomta. A sebesség mindannyiunkat a székbe préselt. Mögöttünk hatalmas porfelleg keletkezett, ahogy megugrott az autó a földúton. Megrémültem. Csak nem félsz papocska? Hallottam a kérdést, de már senki sem volt a volánnál, ennek ellenére az autó sebessége nem csökkent. Kitti rémült arcát láttam a tükörben. Becsaptak bennünket! Ez nem Jézus volt! – döbbsentem rá hirtelen. Ez csak egy

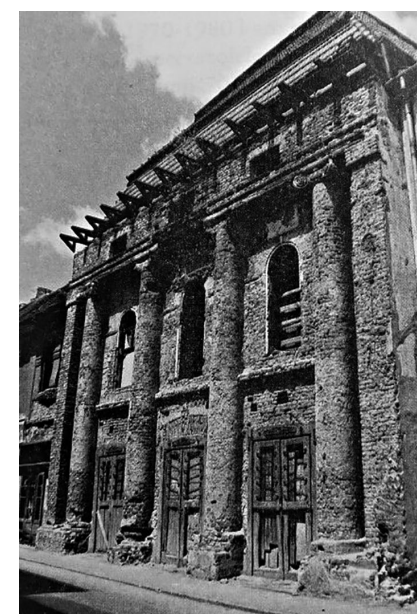
Bodó Barna

Kőszínház és honfiúi büszkeség

másolat. Az ördög kiváló alakváltó. Hát ezért nem fogyott az út, mert az ördög sohasem visz célba. És az öreg százsz is ő volt, ő tervezte a kredométert, és vett rá arra, hogy az emberek hitét mérícskéljem. Sebességünk meghaladta a százat. Kikapcsoltam a biztonsági övet, és a rendszer sípoló hanggal reagált erre a szokatlan cselekedetre. Lassulni kezdtünk. Megfogtam a kormányt, aztán az autó megállt. Éppen, hogy csak az árok partján, ahol vastag törzsű hársfa várta az ütközést. A por lassan elült. Megkönnyebbülten sóhajtottam. Ez mi volt? – kérdezte Kitti. Kikapcsoltam a biztonsági övet, és megállt a motor. Beépíttettem egy ilyen rendszert az autóba, inkább biztonsági okokból, mint lopás ellen. Most sikerült élesben is letesztelni. Hol vagyunk? – kérdezte Kitti. Majd megmondja a rendőr – válaszoltam, mert Toma Eugen járőrökcsija ismét megjelent az úton szirénázva. Most hogyan magyarázom meg neki, hogy nem a vezetőülésben vagyok? És hogy egyáltalán ki vezeti az autót? Ez a nagy kérdés! Ki vezeti életed autóját? És, ha vezeti valaki rajtad kívül, akinek átengeded, mi a biztosíték, hogy jó kezekbe adod a kormányt? Toma Eugen hitetlenkedve hallgatta a történetemet. Mondjuk, ilyen névvel, hogy Toma nem is tehetett volna másképpen, és egy szép vastag bírságot adott. Én nem alkalmaztam taktohipnóizist. Pusztán csak azért, mert nincs. Vagyis csak a filmekben van. Ez pedig a való élet. Csak ki fogja nekünk ezt az egészet elhinni?! Már megint a hit? Most mit csináljunk? Menjünk haza, vagy vigyük vissza

a vén hülyének a kredométert? – töprengtem sértett indulattal a szívemben. Dobjuk a kütyüt a patakba! – javasolta Kitti. Igazad van. Kitti kivette a kredométert a hátsó ülésről, és a patakba dobta. Elmerült azon nyomban. Amúgy sincs szükségünk rá. Nem kell nekünk az emberek hitét mérni. Neked van igazad, pap bácsi, a hitet nem lehet lemérni. Beültünk az autóba. Én kivételesen a volánhoz ültem. Elfordítottam a kulcsot. Isten segítsen! Imádkoztam. A motor felberreget. Elindultunk. Negyed óra múlva templomocskánk fekete tornya már látszott a fák között. A kereszt aranylott a napsütésben. Konfirmációs emléklapomra írt igevers jutott eszembe: „Harcold meg a hit nemes harcát, ragadd meg az örök életet, amelyre elhívattál, amelyről vallást tettél szép hitvallással sok tanú előtt” (1 Tim.6,12). Elmosolyodtam. Igen, ez a mi dolgunk. Megragadni az örök életet, nem mérícskélni a hitet. Aki várja Jézust, az hisz. Pap bácsi, miről énekelt a bácsi a rádióban? Miért? Mert Jézus, vagyis, az a másik Jézus... Az ördög! – pontosítottam. Igen az – bólogatott a szövegre. Észre sem vettem – mondtam. Arról énekelt, hogy Jézus nem jön vissza. Dread the passage of Jesus, for he will not return. Rettegietek Jézus elmúlásától, mert nem tér vissza. Igen, a világ ezt mondja. Megállítottam az autót a templom előtt. Kiszállás, végállomás, nem megy tovább. Mindketten megkönnyebbülten szálltunk ki. Az aranyló keresztre néztünk. Milyen jó, hogy az a végállomás!

Olvasom Csulak Ferenc apró történeteit az idei augusztusi *Szövétnek*ben. Szinte mindent elolvasok a lapban, érdekel, és élvezem. Csulak Ferenc szövege is pergő, képeket villant fel innen meg onnan. Pár sort szentel az oravicabányai színháznak, ezzel a címmel: **Az első kőszínház**. Ide másolom: „Sokan nem tudják, hogy volt Magyarországon is aranyláz. Márpedig volt, mégpedig Oravicabányán! A város úgy épült, hogy az aranyosók a lefoglalt patakmeder fölé építették a házukat, és csapóajtón jártak le a patakra aranyat mosni. Voltam egy ilyen házban, hát nem tudom, van-e ennek párja valamerre a világban... Szóval nagy élet volt erre felé, ezért

Az aradi Hirschl-színház lerobbant épülete

az amúgy pénzsórá aranyásók igényelték a kultúrát. Így, a történelmi Magyarország első állandó kőszínháza itt épült meg. Nem gondolom, hogy színdarabokat játszottak volna, de zenés-táncos darabokat annál inkább. Ottjártamkor még megvolt az épület, amelyben fiatalon még a magyar király öfelsége is megfordult. I. Ferenc Jóska, igen ám! Micsoda fenséges buli lehetett!”

Hm! Azt hiszem, itt valamilyen helyi büszkeség mutatkozik meg, amit szerzőnk átvett, alighanem az jutott eszébe, hogy egy közszájon forgó román állítást kiigazítson. Elég beütni a „gugliba” – románul –, hogy Románia első színháza, s csak úgy sorjáznak a találatok arról, hogy az oravicabányai az első romániai színház (primul teatru din România). Egyik-másik szöveget képpel illusztrálják, impozáns színházak látunk, négy-szintes karzat övezi a földszinti nézőteret, s azt is megtudni, hogy a színház a bécsi Burgtheater kisebb mása.

Kicsi, az vitathatatlan. Jártam benne, láttam. A valóság: a karzat kétszintes, a terem összesen 150 nézőt fogad be. Megnézem a régi bécsi Vár-

színház képét a világhálón – hát az egészen más, mint az oravicai épület. Viszont az kiderül, hogy az oravicai színházépületet bemutató szöveghez a bécsi színház termének képét mellékeltek – az valóban impozáns. A valamikori bálterem az 1700-as évek közepétől lett színházterem. A mai Burgtheater Bécs „első” színházának építették. Aki erre utal, tudja, miért teszi.

Szóval Románia első színháza... Ha pontos híradásra törekszünk, így kellene fogalmazni: a mai Románia területén a legrégebbi ma is álló kőszínház. Ugye, hosszú, mire a végére érünk, már oda a várás, hogy első. Az bizonyos, hogy

merészet gondoltak az oravicaiak, a helyi adakozók, valamint az őket segítő szabadkőművesek (!), amikor színház építésébe fogtak 1816-ban. A kicsiny épületet 1 röpké év alatt tető alá is hozták, és egy német társulat felléptével 1817. október 8-án megnyitották, ünnepélyesen, a császár öfelsége jelenlétében. Aki nem lehetett I. Ferenc Jóska, mert ő 1830-ban született, hanem I. Ferenc. És magyar király sem lehetett, jóval a kiegyezés előtt vagyunk.

Érdemes megvizsgálni, hogyan is állunk az elsőséggel. Kolozsvár első kőszínházát, a Farkas utcát 1811-ben kezdték el építeni, az építkezés 10 éven át tartott. Abban a városban, ahol az első – magyar – színielőadásra 1792-ben került sor. A színháztörténet a kolozsvárit tekinti az első kőszínháznak magyar nyelvterületen. Oravicabánya lakosai akkor németül beszéltek.

Az aradi első kőszínház is elsődlegesen a magyar nyelvterület kultúráját szolgálta. Sok aradi büszkeséggel mesélné, hogy a régi színházat, Délkelet-Európa egyik legrégebbi színházát valószínűleg 1817–1818 között építtette barokk stí-

Sallai Krisztina

lusban Jakob Hirschl, bécsi származású aradi kereskedő. Az ország egyedüli zsinórpadrólása itt volt található. Kezdetben német és magyar társulatok, vándortársulatok játszottak a termében, így Déryné Széppataki Róza (1793–1872) is, a magyar színjátszás egyik legendás személyisége. A színház dicső múltjára emlékeztető márványtáblát eltávolították a színház faláról. Az új színház felépítése (1874) után a régi színházat kelléktárrá alakították át, majd 1907-ben itt nyitották meg a város első állandó filmszínházát, az Urániát, amely 1967-ig működött. A műemléknek nyilvánított épület még nincs restaurálva.

Temesvár is említhető a sorban: itt a színjátszás kezdő dátuma 1753. 1761-től a színházi előadásokat a szerb városháza épületében tartották – akkor még párhuzamosan működött a német és a szerb városháza. A szerb magisztrátus épülete az akkori Szerb utcában (ma Gh. Lazăr utca) volt, s a helyére került az 1870-ben megnyitott Főreálgimnázium, a mai Lenau Líceum épülete. 1781-ben a német és a szerb városvezetés létrehozta a közös magisztrátust, a németek épületébe költözvén. Az így felszabadult szerb városházát színházzá építették át, a csinos kis színházban a földszinten 155 hely volt, 26 páholy az első szinten, 21 a má-

sodikon, és karzata is volt. Első igazgatója Joseph Hasenhut volt – vagyis állandó társulat működött itt. A temesvári – ma már nem létező – színház jóval korábbi az oravicainál.

És ha a térségről beszélünk, hadd említsük meg Buda(pest) első színházát is. 1787. október 17-én nyitotta meg kapuit az ország első kőszínháza, a budai Várszínház. Helyén a XIII. században karmelita templom és kolostor állt, amelyből Buda bevétele után mecset lett, 1686-ban, Buda visszafoglalásakor lerombolták. A karmelita rend feloszlata után a templomot átalakították, tornyát lebontották, és 1787-től színházként működött. A Várszínház az egyetlen olyan 18. századi magyarországi színházépület, amely egészen a közelmúltig játszóhely volt. Ne feledjük, akkorigiban Buda lakossága többségében német volt.

Ennyit a térségi és európai elsősegről. Még az oravicabányai színház nevéreől jegyezném meg azt, hogy a sok éve Mihai Eminescu nevét viselő színház egyedi abban, hogy egy épület és nem egy társulat viseli a nagy költő nevét. Épületet nem szoktak írókról, költőkről elnevezni – kizárólag intézményt. Színtársulata a városnak soha nem volt.

Sarusi Mihály

Szökés Csonka-Magyarországra^{*}

1940 szeptembere (a bécsi döntés után valamivel): áttesz magát a nevetséghatáron.
„Csősz... Imrével... nem, Misa, vele jöttem át 1940-ben! Csőszök voltak; nem ez az igazi neve.”
1980-ban még ezt mondta: „Csősz – Ormay – József meg én 1940 szeptemberében együtt vágunk neki a határnak.”
1940-ben Szent Mihály hava 5-én szökik Misa. „Hajnalba 6-kor indultunk, 6-kor értünk ide.” Oda.
(A „magyar 6 óra” „román 7 óra”...) Azaz órányi vót az út. (Nem a semmitlen időbe.)

Ugyanerről 2006-ban Annus néném így emlékezik 1940 szeptemberére.
„A Kettőskútnál möntek. (Misa bátya és a tár-

sa.) Sosem felejtöm el, 19-én, röggel 6-kor.
Mögbeszélte egy katonatiszttel, hogy nem figyelnek oda. Azt mondta neki, lögyenek röggel 6-ra a határon. Ez a tiszt vót akkor szógálatba, akkor váltottak.
Amikor átmöntek, Lévésről üzent:
– Átértünk!
Anyáméknak, így egyeztek mög, hogy lögyenek nyugodtak.
– Átértünk szöröncsésen.
Möntek át könyvvel (földet művelni) a gazdák, az egyik hozta az üzenetöt. Ezzel üzent haza.”
Az évre nem emlékszik, a hónapra sē, csak a napra (arra is rosszul?). Csak a röggeli 6 van rőndben. ...regéli néném, miközben tata akkori munka-

adó gazdájának leánya ugyanekkor a Templom utcában lévő házában ugyanezt így meséli:
– Gyütt röggel ríva Gergő bácsi, hogy elszökött Misu!
Náluk dolgozott, ott volt béres az öreg Kurtucz.
Ez a gazda akasztotta föl magát a kolhozba kergetés évadán.
Ebből a meséből inkább az derül ki, hogy apám nem szólt a családban sēnkinek...
Hogy (szentmihályhavi) 19 lött vóna, s nem 5, az pedig...
Ej, rege, rejti.

Iratosrul Lévésre, onnét Battonyára viszik a határőrök, majd Debrecenben faggatják a kémelhárítók, aztán Losonc, végül Bakonyoszlop menekülttáborába... Hunnan Csabára!
– Kurtucz... Ilyen névvel hogy lenne kend magyar? Nem román?! – fenyegetőzött a magyar nyomozó tiszt.
Mert akkor – Isten hírivell! – möhet vissza.
Hogy hitte vóna.
Az anyja Kis Sarusi...
– Sarusi? ... Az más!
Így már rendben volt.

2003 pünkösöd hava javán a Templom utcában, a halálba kergetett parasztember, Magyar Béla portáján a lánya, Julianna (Julis néni, özvegy Gálné) regéli, amit regélhet nagyapámról, apámról.
„Bérösünk vót, harmados kukoricája vót Gergelynek. Gyün kukoricatöréskor és rí nagyon!
– Miért rí, Gergely? – kérdezte apám.
– Elmönt Misu!
Az apja (kendnek, a jegyzetelőnek). Elüsmert, komoly borbé vót! Vót úgy, hogy apámat is elgyütt mögnyírni. Az összes előljárókat ű mönt rőndözni.

Nagyon népszörű embör vót.
(Mögjegyzöm: jó tartású, városias a viselkedése és ruházata, a falu vezetőihön ű járt, ezér hívhatták a háta mögött Úriborbénak.)
Egyáltalán nem vót rátarti, rőndös embör vót. (A vendég mögnyugodhat.)
(Az a másik, nagyfalusi vénasszony mög, lasan 90, tovább álmodhat... valami mást. Misával. Misuval. Míg végleg el nem szenderül... Bele nem szédül az álmaiba.) (Az, amelyikről Annus néném regélt; az első szeretője vót, kisiskolásként, azúta űt emlögeti.)
– Eltűnt a borbé fiam!

Apámat nem lepte mög, mer utoljára szinte elbúcsúzott tülle.
Azt mondta az apja (a kend apja):
– Na, gazduram, nem hiszem, hogy még egyszer lévőgom a haját!
– Aztán mér? Jó helyöd van, mögbecsülnek!
– Nem mék román katonának!
Mer behívták.”
Ű adta mög a helyös választ az Úr Jézus Krisztus XX. századjára. Mer azt tanálta mondani, hogy... ez is, az is... elárulta a falut. Mindönki.
Űr, paraszt. Gazdag, szögény.
Ez a drága, vénségös vén öregasszony! ... Aki annyit szenvedött.
A maradék most áruli a gyékényön... ingyér. Ugyanazt. Ami maradt.
Előbb a gazda hagyja cserben a falut, amikor 1919-ben a kommüntől rettegve a románnak adi (Kis-)Iratost, majd a szögény, amikor 1945 után kiveri a gazdát a házábul s bezavar mindönkit a kolhozba.
1:1.
Csak közben.
Hun vót, hun nem vót?

Magyarországon (a battonyai és a debreceni vizsgálódást követően) a losonci és a bakonyoszlópi menekülttáborba vitték. Ha magára őti a magyar katonaruhát, hamarabb megkapja a magyar állampolgárságot. Így csak 1946 táján nyerte el. Addig hontalanként tartották számon. Hetente jelentkeznie kellett a rendőrségen (a „fölszabadulás” után is).
Csabai fodrász, Schröder vállalt érte kezességet, így jöhetett ki a menekülttáborból. Schrödernek a Fő téren, a katolikus bérpalota aljában volt üzlete, a város első fodrászata! Ide kerülhetett apám segédnek. Hogy itt élje át a háborút – német megszállást, orosz megszállást. Hogy itt ragadjon rá pár német, pár orosz hónap alatt... ez a két idegen nyelv is. A román mellé. Hogy soha sehol ne lehessen eladni.
Kitűnő nyelvérzéke volt!
Nem úgy a fiának. (Akinék csak a magyar nyelv iránt van némi.)

^{*}Részlet az író PARASZTRA PARASZT című családtörténetéből

140 éves a Felsőtemető minorita kápolnája

Aradon a temetőkápolnák az 1830-as évektől kezdődően mindig a hívők, a gyászolók kezdeményezésre épültek. Az első a Pesti/Kossuth (Mărășești) utca végén, az egykori Tisztviselőtelep helyén kialakított városi római katolikus temetőben. 1833-ban özvegy Schweller József kápolnát építtetett A Fájdalmas Szűzanya (Mater Dolorosa) tiszteletére. Ebben tartották a halottak napi istentiszteleteket, valamint innen temették a halottakat is. A kisméretű kápolnához egy kálvária és keresztút vezetett, melyet 1835-ben Bánffy bárónő özv. Szalbeck Jakabné készíttetett. A kápolnát és a kálváriát Gábrriel József újaradi esperes-plébános szentelte fel 1836-ban. A kápolnát utódai, majd a 19. század utolsó évtizedeiben Stamflné szül. Auer Borbála tartotta rendben. A temető 1904-es végleges bezárását követően a kápolna és a kálvária még fennmaradt, az csak 1920-ban került lebontásra, addig ünnepekkor rendszeresen misét celebráltak benne. Az ottani kegytárgyak sorsáról nincsenek információk.

Az 1875. január 1-jén megnyitott Felsőtemetőben (Eternitatea) a város nem építtetett kápolnát. Domány József szőlőtulajdonos és bornagykereskedő (az 1801-ben alapított cég tulajdonosa, több európai uralkodó udvari szállítója), később a Ferenc József-rend lovagkeresztjének kitüntetettje, több szakcikk szerzője, valamint Wiszkub Pál közösen emeltetett egy kápolnát elhunyt családtagjaik temetési helyéül. Az épület terveit Pekár Ferenc építész készítette. (A város vezetőségének megbízásából ugyancsak ő készítette el a pesti Lechner Ödön műépítész városházatervének módosítását az 1870-es évek első felében, amellyel lefaragta a túllépetti építési költségeket.)

A kápolna a temető főútjának közepén, a C és D táblák kereszteződésében épült fel 1881-ben neobarokk stílusban, historizáló homlokzattal, szegmentes timpanonnal, toronnyal. Az eredeti tervvel ellentétben, Henser János építő egy magasabb tornyot készített az épületre. A kápolna felszentelése előtt a már kész épületet megtekintő városi építészeti bizottság kifogásokat emelt. Többek között elrendelte a hivalkodónak minősített vörösréz tetőborító eltávolítását, valamint

A minorita temetőkápolna

az aránytalanul túlméretezett torony visszabontását. Mivel a tervező 1881 júniusában öngyilkos lett, az előírt módosításokat Jiraszek Lajos műépítész végezte el. A következő évben a kápolnát megnyitották. A két család halottjait a kápolna hátsó részén megközelíthető alagsorban lévő kriptába temették.

A Domány és Wiszkub családtól a bútorgyáros Verbos család tulajdonába jutott az épület. Az utód nélkül maradt Verbos család utolsó leszármazottja végrendeletében a minorita rendre hagyományozta a kápolnát. A díszítéseket (többek között a timpanonban lévő, mitikus állatokkal övezett üres címerpajzsot is) a legutóbbi renováláskor eltávolították; akkor az épületet nem a helyhez illő, a temetői kegyeletet sértő rikító színre festették. A renoválás előtti években a kápolna beázott, az oltárkép fölötti falfestmény egy tetemes része lemosódott. A műalkotás, amelyen az angyalok által a felhőkön hordozott kereszt látható, a keresztény istenhit diadalát jelképezi. Az 1990-es évektől kezdődően a minorita rendház egy temetkezési vállalat használatába bocsátotta. A kápolna külső vakolata hámlik, sürgős javításra szorul.

Az épület hátsó részén van a temetőkereszt a feszülettel, ahol mindenszentek és halottak napján a mindenkori ségai római katolikus tisztelet-

dő, jelenleg Király Árpád marosi főesperes, kánonok istentiszteletet celebrál.

A kápolnában az alapító családok állítottak emléktáblákat.

A bejáratától balra:

Ezen nyughelyet
a szeretett szülők emlékének
szentelik gyermeki hálájuk és
kegyeletük jeléül
DOMÁNY JÓZSEF és neje

DOMÁNY JÁNOS szül: 1812
megh. 1880. febr. 7.
és neje DANGL KATALIN szül. 1807,
megh. 1880. febr. 14.

DOMÁNY STEFÁNIA szül. 1881
december 16-án, megh. 1884. october 19-én
DOMÁNY ÁGNES
élt 70 évet +1911 october 19-é

A bejáratától jobbra:

Ezen nyughelyet
kegyeletük jeléül
szeretett gyermekeik emlékének
szentelik a bánatos szülők
WISZKUB PÁL és neje

WISZKUB PÁL
szül. 1863. megh. 1863. aug. 3.
WISZKUB KÁROLY
szül. 1841. megh. 1873. jan. 13.
WISZKUB Pál,
született 1806 szeptember 1-én
meghalt 1888 augusztus 17-én
és neje

WISZKUB LANG KATALIN
szül. 1822. szept. 2. megh. 1897. aug. 17.

A kápolna oltárképe

A kápolna mennyezetfestménye

Tatár Etelka

Chicagói levél

Itt van az ősz, itt van újra, avagy az amerikai oktatás halála

Petőfi csodaszép verséről nem a múlt kedves, kellemes iskolakezdései jutnak eszembe, amikor az én hátamra pakolták a táskát, vagy amikor már én vártam az ijedt szemű kis nebulókat, hanem a pandémia utáni 2021–22-es igen ellentmondásos és zavaros iskolakezdés.

Tavaszi órák jönnek az ellentmondásos hírek, mennek-e a gyerekek, ifjak iskolába, találkozhatnak-e egymással az osztálytermekben, vagy marad a távoktatás, az otthon ülés, a magány?! Nemcsak a gyerekeket, szülőket és pedagógusokat foglalkoztatja a kérdés, de a szakemberek tömegét, sőt a politikusokat is. Ne csodálkozzunk azon, ha napjaink oktatását átjárja a politika, és az iskola a tanulás-tanítás folyamata mellett egyre inkább a politikai indoktrináció színhelyévé válik. Mondjuk ki kereken, a szélsőbal erőszakosan nyomul az amerikai iskolarendszerben is.

A Michigan Egyetem antropológusa, Abigel Dumes, *Lyme Wars*, azaz *Lyme-betegség háború* című dolgozatában is az iskolakezdéssel kapcsolatos polarizációról ír. Szerinte ez a megosztás, melyet az erőszakos balos ideológia okoz, négy szintű: szülők, tanügyisek, politikusok és tudósok, szakemberek körében tapasztalható.

Szó van az iskolakezdés mikéntjéről, azaz oltás vagy oltatlanság, maszk vagy nem maszk, na meg a távolságtartás! És kérdés: mit tanítsanak az iskolákban?

Los Angeles városában például nemcsak maszkhordásra köteleznék a diákokat, de az oltást is kötelezővé tennék 12 évtől. Ezzel szemben Texas államban még a maszk sem kötelező. Maga Fauci is mély megrökönyödéssel vette tudomásul, hogy nem erőltetheti a gyerekek oltását Amerikaszerte, mert az alkotmányban biztosított szólás-szabadság a szülőkre is vonatkozik.

De az értelmezések igen eltérőek és zavarosak egyéb témakörökben is, pl. élet és halál kérdése. Míg Amerika nagy része helyesli a terhesség megszakítását, és nem tartja gyilkosságnak, addig Texas állam bizonyos határokat szab a művi

vetelésnek. Természetesen ebben a kérdésben az egyházak is állást foglalnak, sőt a katolikus egyház egyre inkább bírálja a témában engedékeny, de magát katolikusnak tartó jelenlegi elnököt. Ugyanaz a Texas állam viszont helyet ad az elvetemült gyilkosok kivégzésének, az egyház állásfoglalása pedig ellentmondásos. A napokban halasztották el annak a texasi John Henry Ramireznek a kivégzését, aki 1 dollár 25 centért megölte Paplo Castrot. A halasztás oka a halálra ítélt lelkesének kérése, aki azt szeretné, ha élete utolsó perceiben foghatná ennek a gyilkosnak a kezét. Mivel ezt a törvény jelenleg nem szabályozza, Texas állam szenátusa ezt vitára bocsátja, így a halálra ítélt élete hozzávetőlegesen novemberig garantált lett, a politikai vita elhúzódásáig... Viszont én megkérdezném a lelkesztőt, miért nem inkább akkor fogta védenke kezét, amikor az kioltotta egy másik ember, és bizonyára egy munkásember életét?! Mindig a bűnözőnek vannak jogai, és nagyon ritkán az áldozatnak.

De vissza az iskolához! Egyes helyeken a szülők azért tüntetnek, hogy menjenek már a gyerekek iskolába, mert ha a gyerek otthon ül, a szülők, főleg az egyedülálló anyák nem dolgozhatnak, a munkanélküli segély meg egyszer lejár.

Viszont a chicagói pedagógusok azért tüntettek, mert nem akartak tanítani, amíg nincsen oltás, de amikor lett oltás, nem akarták beoltatni magukat!

Floridában szülők és tanárok verekedtek a maszk miatt. Sarasotában sorra születnek az orvosi felmentések a maszkviselés alól. San Franciscóban is a szülők tüntettek, de itt az iskolakezdés ellen, mert ott rohamosan nő a fertőzöttek száma.

Jelzem, a WHO álláspontja is változó a maszkviseléssel kapcsolatosan, és már arról is szó van, hogy a harmadik, erősítő vagy aktivizáló oltást el kéne halasztani 2022-re, hogy oltáshoz jussanak a szegényebb országok is, főleg afrikaiak és dél-amerikaiak.

Az iskolával kapcsolatosan a másik fontos kérdés, hogy mit tanítsanak. Sok helyen a szülők

nagy része ellenzi a balos elméletek – kritikai fajelmélet, gender-fluiditás, a vallás- és hazafiasság-ellenesség, az erőszakos maszkulinitás elleni fellépés – kötelezővé tételét. Manchesterben például felmondtak egy másodikban tanító pedagógusnak, mert nem akarta a faji egyenlőség tanát hirdetni, itt ugyanis az iskolákban már nem sok szabadsága van a tanárnak, szó szerint azt kell felolvasnia, ami a tankönyvben áll. A kritikai fajelmélet például az amerikai demokratikus egyénekre szabott szabadságjogokat támadja. Nem az egyenlő esélyekről szól, hanem arról a csoportos pozitív diszkriminációról, amely a bőrszínhez kapcsolható. Ezt főleg az állami iskolákban erőltetik, a magániskolák viszont többnyire drágák, így nem mindenkinek elérhetőek. Arról már nem is beszélek, hogy Kaliforniában a kormányzó megszüntette a magániskolák 80%-át.

A baloldal új jelszava: Amerika rasszista, és ennek a rasszizmusnak az áldozatai kizárólag a színes bőrűek. És ennek fényében a bürokrata kormánytisztviselők akarják megszabni az oktatás tartalmát. Természetesen ez ellen nemcsak a szülők és józan oktatók, de politikusok és szakemberek is tiltakoznak.

A tanügyben lassan ugyanaz a kettős mérce érvényesül, mint a belügyben, mert akik a politikusok és hollywoodi celebek közül legjobban kiabáltak a rendőrség ellen, azok közpénzeket magánhadseregeket tartanak fenn saját védelmükre, és míg a középosztály gyerekeitől el akarják venni az igazi tanulás jogát, a szülőktől meg annak a lehetőségét, hogy igényesebb nevelésben részesítsék csemetéiket, addig ők a legdrágább magániskolákba küldik gyermekeiket, nem ritkán Európába.

A hivatalos sajtó, tévé, rádió nem számol be az egyéni és csoportos tiltakozásokról, úgy néz ki, mintha egész Amerika tapsikolna ezeknek a kergető irányzatoknak.

A *szülők nem politikusok* címmel aláírásgyűjtési mozgalom indult a szülői jogok védelmében, per is lett belőle, és a bíróság a szülőknak adott igazat. A mozgalom elindítója és támogatója az Amerikai Szabadság Központ (Center for American Liberty).

Connecticut államban született egy olyan javaslat, hogy a fölösleges és sötét ideológia helyett praktikus dolgokat tanítsanak a gyerekeknek, amiket a hétköznapi életben is lehet használni, pl. hogyan mossanak fogat!

A másfél év pandémia legerősebb negatív hatása az oktatásban nyilvánult meg, bár még sokan nem látják világosan. A destruktív ötletek országszerte belefolytak hétköznapijainkba a munkahelyektől, tehát a gazdaságtól kezdve az iskoláig, a politikáról már nem is beszélek, sőt a hadsereg életébe is. A napokban került napfényre a tény,

hogy a jelenlegi államelnök 11 tanácsadót el akar bocsátani a katonai akadémiáról mérgező maszkulinitásuk miatt.

A Hillsdale College professzora, Christopher Rufo egy tanulmányában, melyet az egyetem *Imp- rimis* című kiadványában lehet olvasni, kihangsúlyozza, hogy a destruktív ötletek egy jelentéktelen kisebbség érdekeit szolgálják, az egyenlőség és rasszizmus jelszavak leple alatt aláássák a hazafiasságot, a klasszikus értékeket, mint család, vallás, szorgalom, pontosság, megbízhatóság, sőt ezeket a fehér felsőbbrendűség eszközeinek tartják. Úgy véli, ez a mellébeszélés árulás az elkövetkező generációkkal szemben, és hangsúlyozza az egyéni szólás és tiltakozás bátorságának szükségességét. Bár ez nem kockázatmentes.

Itt van például Anita Bryant, egykori szépségkirálynő esete, aki valaha a floridai narancslevet forgalmazó cég arca volt, de megalapította a *Mentsük meg a gyermekeinket!* mozgalmat, és ezzel az LMBTQ-közösséggel fordult szembe. Ezeknek jogait Florida állam 1977-ben törvényben biztosította, a hölgyet pedig elbocsátották állásából. De sorolhatnám még a mélyen elhallgatott egyéni kezdeményezéseket, könyveket, cikkeket, amelyek bátran szembefordulnak a terjedő mozgalommal.

Bobby Eberley *Az oktatás halála* című tévéműsorában arról a rémes oregoni kezdeményezésről számolt be, amelynek értelmében a kormányzó, Kate Brown, eltörölte az érettségivel járó jártasságok, ismeretek, így írás, olvasás, számolás stb. kötelezettségét, szintén az egyenlőség és rasszizmus nevében – bár itt felmerül rögtön a kérdés, mi is az egyenlőség, és mi a rasszizmus?! Mert ha Oregon állam ezen az úton halad, hamarosan az Államok gettó-állama lesz.

Így aztán egyre mélyül a szakadék az állami oktatás és az otthoni oktatás között, egyre több kispénzű szülő választja azt a lehetőséget, hogy maga oktatja odahaza gyermekét.

Ennek az összevisszaságnak a gyermekek, a tanulók isszák meg a levét. Bár minden az egyenlőség nevében történik, egyre mélyülnek a társadalmi szakadékok. És egyre több gyermek stresszes, depressziós; egyre nő a családon belüli erőszak. A krízishelyzetben egyre több iskolapszichológusra, tanácsadóra és szociális munkásra van szükség.

A világ gyorsan változik, de kérdés, hogy az ember lépést tud-e ezzel tartani, szükség van-e a mesterséges intelligenciára, a robottanárookra vagy tesztelőgépekre akár az iskolában, akár mindennapjainkban. Bár az kétségtelen, hogy a pandémia idején a Zoom – 2015-ben hozták létre – igen fontos szerepet játszott az oktatásban, és bevétele 355%-kal nőtt; viszont ha megkezdődik

a valódi oktatás, és a távoktatás háttérbe szorul, részvényeinek értéke 15%-kal esni fog.

Tizenhét hónap távoktatás és hibrid oktatás után vissza az iskolába! Talán gyerekeink még kiszabadulhatnak a gépek fogságából. Újra lesz séta, sport, futkorászás, hegyre mászás.

A kínaiak, bár nem az emberi jogok mély tiszteletéről híresek, hoztak egy józan döntést: a gyerekek csak napi egy órát videojátékozhatnak! Az egészben csak az a szomorú, hogy már törvénynek kell szabályoznia a játék idejét és mikéntjét is, és lassan túl sok törvény, szabály teszi majd elviselhetetlenné életünket és gyermekeink életét.

De nem csak a kínaiaknál vannak mindenféle próbálkozások. Amerikában létezik a Zöld iskola, amely a kritikai gondolkodásra teszi a hangsúlyt,

bár felmerül bennem a kérdés, miről fognak gondolkodni ezek az ifjak, ha sem írni, sem olvasni, sem számolni nem tudnak, azaz üres a fejük. Aztán ott van még egy csendes-óceáni kezdeményezés, amely a túlsúly ellen küzd, ugyanis az őslakosok eltértek a hagyományos táplálkozástól, mindenféle kész terméket fogyasztanak, vagy félkész árut, amely súlygyarapodással jár, így károsan hat egészségükre.

Ezeknek a tényeknek a fényében kérdezem: merre tart manapság az emberiség? Vajon jó irányba haladunk? Merre tart az oktatás, és mennyire szolgálja magát az embert, a humánusot?

Chicago, 2021. szept. 11.

Nagy Gizella

Nyelvi rejtélyek nyomában (3.)

Bűbajos teremtés! – mondjuk, ha szép és kedves fiatal nőt vagy kislányt pillantunk meg. Pedig régen a mágia és a varázslat voltak a bűbajosság szinonimái, és a boszorkányokkal kapcsolatban emlegették nem éppen hízelgő szövegek környezetben.

De lássuk, kiket is tartottak eleink boszorkánynak! A gonosz és ártó lényekben való hit egyidős az emberiséggel. Ennek a hitvilágnak az egyik szereplője az ártó hatalmú boszorkány, számos népmesénk vasorrú bábája. A boszorkány – a néphit szerint – természetfeletti, démoni képességekkel rendelkezett (azaz bűbajos volt), és rosszat, betegséget, pusztulást hozott emberre, állatra egyaránt úgy, hogy más természetfeletti hatalmakkal szövetkezett. Legáltalánosabb neki tulajdonított bűbajos tettek: a rontás, igézés, kuruzslás.

„Én beléptem, ő rámnézett, / Aligha meg nem **igézett**.” Ki ne ismerné a népszerű Petőfi-idézetet? A közismert helyzetdalban szereplő szép leány tüzes szeme szerelemre lobbantja az ifjú költő szívét. Bezzeg a boszorkány egészen más céllal igéz. „Egy rejtélyes hatású cselekménnyel vagy szóval egy cél érdekében szabad elhatározó képességétől megfosztani igyekszik egy személyt.” A nagyobb nyomaték kedvéért még meg is fenyegeti, hogy amennyiben az illető nem teljesíti a parancsait, **hátraköti a sarkát**. Ez a ma már megmosolyogtató, rakoncátlan gyerekek fegyelmezésére használt szóval valaha nem konkrét kötözést jelentett, hanem a boszorkányok rontást előidéző képességét, akik áldozatukat azzal büntették, hogy sarkát combcsontjához zsugorították, azaz nyomorékká

tették. Ezek a bűbajos boszorkák rendkívül ravaszak, vagyis minden hájjal megkentek voltak. Eleink ugyanis varázserőt tulajdonítottak bizonyos állati zsírokból (lósír, juhvaj, juhaggyú, ravasz-háj) készült kenőcsöknek. A hájjal kenekedő boszorkány nemcsak gonosz, de ravasz is volt. Csak így tudta ártó szándékát véghezvinni. Mára sokat szelídült a kifejezés rosszalló jellege. De azért a **minden hájjal megkent** szólás ma is a dörzsölt, másokat becsapni kész emberekre vonatkozik.

A 16–17. századi boszorkányperek jegyzőkönyvei a boszorkánynak oldó-kötő hatalmat tulajdonítottak. A bírúk és a vádlók egyaránt hittek abban, hogy az ilyen nők képesek bizonyos mesterkedésekkel (tollból, lószőrből, cérnából, asszonyi hajszálból csomót kötöttek, s ezt az ellenségük párnájába varrták, vagy küszöbe alá rejtették) rontást hozni haragosaikra, meg tudják őket tesztileg és lelkiileg bénítani. Ezt nevezték megkötésnek, amelyet szintén csak a boszorkány oldhatott fel. Manapság akkor használjuk a **meg van kötve a keze** szólást, ha azt akarjuk kifejezni, hogy valakinek nem áll módjában, nem áll hatalmában valamit megtenni.

A boszorkányt nevezték még szépasszonynak is, noha madárcú, kampós orrú, összenőtt, bozontos szemöldökű, hajlott hátú vénasszonynak képzeltek őket. Viszont annyira félték állítólagos ártó és rontó hatalmuktól, hogy még távollétükben sem merték őket tulajdonképpen nevükön nevezni. A mai **szépasszonyok** a szépségükkel bűvölnek, és legfeljebb a férfiakra veszélyesek.

EGÉSZSÉG

Dr. Vajda Sándor

Az idősök világnapja

„Az öregkort nem elérni, de elviselni művészet.” (Goethe)

Az ENSZ 1991-ben határozta el, hogy az idősök világnapját minden év október 1-jén ünnepeljük az egész világon, így hazánkban is. A cél az volt, hogy felhívják a figyelmet a méltóságteljes időskorra, és felvessék az idősök gazdaságba történő visszaintegrálásának kérdését. Az európai országok többségében ugyanis évről évre csökken az aktív dolgozók aránya, és mivel egyre kevesebb gyermek születik, ez a tendencia várhatóan tovább folytatódik. Az idősök foglalkoztatásával növelhető lenne az aktív dolgozók aránya. Természetesen tekintetbe kell venni (főleg hazánkban), hogy milyen fizikai és mentális egészségi állapotban vannak az idősök. Földünkön jelenleg körülbelül 600 millió idős él, és a következő két évtizedben várhatóan megduplázódik a számuk. Az emelkedés az alacsony és közepes jövedelmű országokban lesz a legdrámaibb, 2050-re az idősök 80%-a ezekben az országokban fog élni.

Az öregedésnek többféle és egymásnak ellentmondó meghatározásával találkozunk, de az orvosirodalomban a leggyakrabban használt a következő: genetikailag meghatározott és külső tényezők, köztük különböző betegségek, által módosított változásoknak az idő függvényében fellépő összessége, amelyben az egyén igyekszik testi-lelki homeosztázisát és környezetével való egyensúlyát megőrizni. Egy másik definíció szerint: az öregedés időben elkerülhetetlenül és törvényszerűen kiszélesedő, jóval az öregkor előtt fejlődő, soklépcsős biológiai folyamat, amely elkerülhetetlenül a szervezet alkalmazkodóképességének csökkenéséhez, a halál valószínűségének növekedéséhez vezet. Az öregedés az önszabályozó mechanizmusok potenciális lehetőségeinek a csökkenése a genetikai apparátus szabályozásában bekövetkezett primer változások során. Az öregedés belső ellentmondást tartalmazó folyamat, amelynek során nemcsak anyagcsere- és funkciózavar, degradálódás jelentkezik, hanem az alkalmazkodást elősegítő fontos mechanizmusok is mobilizálódnak.

Feltevődik a kérdés, hogy milyen hosszú az élet. A Biblia egyik biológiai igen érdekes megállapítása az, hogy életünk napjainak hossza 70 év. „Életünk ideje hetven esztendő, vagy ha több, nyolcvan esztendő, és nagyobb részük hiábavaló fáradtság, olyan gyorsan eltűnik, mintha repülnének” (Zsoltárok könyve 90,10). A hetven vagy nyolcvan esztendő akkoriban (amikor számos járványos betegség, köztük a lepra és a pestis, az éhség és más csapások sújtották az emberiséget) nem átlagos életkornak számított, hanem csak ritkán elért felső határnak. Manapság, a tudomány és technika fejlődésének korában, a jólét, a társadalombiztosítás napjaiban, amikor a betegségek, a járványok elleni immunizálással küzdenek életünkért, szinte naponta dobnak új gyógyszereket a piacra, az átlagos élettartam még mindig 70 év. Dr. Alex Comfort gerontológus szerint: „Az orvostudománytól és a közegészségügytől egymagukban legfeljebb azt várhatjuk, hogy az átlagos élettartam fokozatosan 75-80 évre növekszik; a jövőben bizonyára lesznek lehetőségek tüneti kezelésre..., de nincs olyan hormon, gyógyszer vagy szervátültetési lehetőség ma, amelynek alkalmazásával jelentősebb mértékben vissza lehetne fordítani az ember öregedésével kapcsolatos változásokat.”

A kutatók már évszázadok óta próbálják megfejteni, hogy mi okozza az öregedést. A számos elmélet közül a legjelentősebbek: a szabadgyökök elmélete (véletlenszerű eseményekre alapozott öregedési elmélet); genetikai óra és teloméra elmélet (célszerű eseményekre alapozott); neuroendokrin-teória; a sejtek és szövetek pusztulásának folyamata (amelyek pótolhatatlanok); a mutációkba mindenféle hiba csúszik be, és a sejtosztódás folyamán hibás osztódást idéznek elő. A klasszikus felfogás szerint az öregedés természetes és automatikus biológiai folyamat, hiszen az élet során folyamatosan sejtes károsodások (például károsodott fehérjék), negatív hatású genetikai változások (mutációk) halmozódnak fel a sejtekben. Ezek egy idő után egyre

inkább hátráltatják a sejt egészséges működését, ami hamarosan leromláshoz, betegség kialakulásához, majd előbb-utóbb halálhoz vezet. Az öregedési folyamat tehát a sejtes károsodások életkorral járó, fokozatos felhalmozódása. De a sejtes károsodások kialakulásának elsődleges genetikai okát, tehát az öregedési folyamat mechanizmusát a mai napig nem ismerjük. Az öregedéssel nagyon sok elmélet foglalkozik, ennek egyik oka, hogy a különböző teóriákat nem lehet a megszokott szigorral ellenőrizni, egyetlen állításról sem mondhatjuk, hogy helytelen.

A mai napig sincs egyetértés abban, hogy mi számít az öregkor alsó határának. Egyes kutatók a nyugdíjaskortól számítják az öregkort, de tudjuk, hogy ez a különböző országokban más és más. A valóságban egy ember öregségét nem a kronológiai idő, hanem a szervezet tényleges állapota határozza meg. A gerontológusok az öregkort több szakaszra osztották: 60–74 év idősödő, 75–89 év idős, 90–99 év agg, 100 felett matuzsálem. Hazánkban a várható élettartam: nőknél 78,61 év, férfiaknál 72,09 év. Az előző népszámláláshoz képest jelentősen csökkent a többgenerációs családok száma, az idős emberek többsége egyedül vagy más időssel él együtt. Társadalmi értelemben az életkor az egyik olyan alapvető faktor, mely meghatározza a társadalom csoportszerveződéseit és az azokhoz rendelődő szerepeket. Az a mód, ahogyan a társadalom az idős tagjaira gondol, erősen függ azon értékektől, amelyeket az adott kultúra az idősnek tulajdonít a fiatalokkal szemben. A hagyományos társadalmakban az idősök voltak a csoportok legtekintélyesebb emberei, az öregség egyet jelentett a bölcsességgel, a tapasztaltsággal. „Ősi és érett kultúrákban az öregeket nem azért tisztelték, mert fáradtságos életükkel kiérdemelték, nem is abból a józan előrelátásból, hogy egyszer én is öreg leszek, s milyen jó lesz, ha nem hajítanak majd a szemétre, hanem azért, mert a lélek még érzékenyebb volt, a szellem nyitottabb, s az öregember, óriási élettapasztalatával, olyan értéket jelenített meg, amely a fiatalabbak számára vonzó és kíváncsú volt. (...) Az öregember akkoriban nem teher volt, hanem felbecsülhetetlen érték: nem azt

nézték, milyen mulandó a teste, hanem azt, ki lakik benne.” (Müller Péter). Napjainkban a „bölcsek öreg” szerepköre eltűnőben van, a tapasztalatok átadása elektronikusan, az azonnal megkapható és hatalmas, közös információs rendszeren, az interneten, okos telefonokon, számítógépeken keresztül történik.

Az öregedés folyamat, de feladat is egyben. „Alapvető megtartás-elengedés képesség, a mulandóság elfogadása. Új erények is napvilágra kerülhetnek: a hála, az átélés mélysége nő, a birtoklás iránti vágy alábbhagyhat, az igények csökkennek, az adni vágyás erősebb lehet, újszerű szeretetkészség alakulhat ki.” (Németh-Moretti)

Az Európai Parlament (EP) jelentést és javaslatokat fogadott el 2021-ben az „öreg kontinens” öregedésével kapcsolatban. Megállapították, hogy az idősebbek körében nagyobb valószínűséggel fordul elő a korlátozott internet-hozzáférés, nem tudnak a meglévő és kialakulóban lévő technológiákról, vagy kevés az ismeretük, közöttük mindössze 35%-a rendelkezik alapvető digitális készségekkel, míg ez az arány a 16-24 éveseknél 82%. Hangsúlyozták, hogy kiemelten fontos teljes körűen védeni az idős emberek ellátáshoz és támogatáshoz való jogát, lehetővé téve számukra az egyéni igényekhez igazodó, megfizethető gondozást. Az EP felszólította a tagállamokat, hogy fordítsanak nagyobb figyelmet az idősekre, akik különösen kiszolgáltatottak a vírusfertőzésekkel, ezen belül a Covid 19-cel szemben.

Az idősök világnapján a méltóságteljes öregkor kerül a figyelem középpontjába, ez a nap alkalmat nyújt, hogy megköszönjük az idős embereknek mindazt, amit a társadalomért tettek és tesznek. Az idős emberek iránti tiszteletünk magába foglalja elfogadásukat, támogatásukat, szeretetüket. Szükségünk van arra az élettapasztalatra, arra a higgadt bölcsességre, amivel csakis ők rendelkeznek. Arra a türelemre, elfogadásra, ahogy tanítanak és nevelnek bennünket. Albert Einstein szerint: „Megőrizni az ifjúságunkat nem élettanilag nehéz, hanem lelkileg. Mert elromlunk. Alkalmazkodunk a hitványhoz, a méltatlanhoz. Magunkba szívjuk a világot és a történelem minden szennyét, és elkoszolódunk.”

KERESZTREJTVÉNY

Brittich Erzsébet

Kétszáz éve született

VÍZSZINTES: 1. Függ. 37. írása a kiegyezés után 13. Vissza: becézett férfinév 14. Vízpartot kedvelő énekesmadár 15. Japán autójele 16. Égni kezd! 17. Függ. 37. itt raboskodott, majd sikerült megszöknie 19. Magyarországi „atomváros” 21. A jó d vegyjele 22. Menyasszony 23. Marilyn ..., amerikai színésznő 25. Függ. 37. francia barátja, száműzetésük idején Guersey szigetén települtek le 29. Lítium vj. 30. Csendes vers! 31. Itt, németül 32. Összekevert atom! 34. Tagjaként függ. 37. részt vett az olasz szabadságharcban 1859-ben, tábornoki rangban 37. Golden ..., híres híd Amerikában 38. Hosszú, vastag bot 39. Liter 40. Hidrogén vj. 41. Sugár jele 42. Oxigén vj. 43. Indíték 45. Etap egyenmű betűi 47. Thor Heyerdahl papiruszhajója 53. Lécdarab! 54. Sál-vég! 55. Egyik gyermeke 56. Fejetlenül kotor! 58. Függ. 37. barátja volt (1823–1849)

FÜGGŐLEGES: 1. Út, latinul 2. Felirat Jézus keresztyén 3. Santa, röv. 4. Egyiptom egykori elnöke (angol helyesírással) 5. Zorro betűjele 6. Vizes hely, idegen szóval 7. Középen besároz! 8. Orosz úrállomás 9. Némán laza! 10. Észak, röv. 11. ... László, magyar politikus, mártír, koncepciós perben halálra ítélték, és 1949-ben kivégezték 12. Spanyolország autójele 18. Irídium, oxigén, hidrogén és itrium vj. 19. Foszfór, nobélium és ezüst vj. 20. Vízsz. 58. a feleségével itt töltötte a mézesheteit, függ. 37. kastélyában 23. Amur szakasz! 24. Kissé mogorva! 25. Viva egyenmű betűi 26. Női név 27. Hozzákapcsol 28. Úr, németül 33. Idegen olaj! 36. Igavonó állat, népiesen 37. Kezdetben ebben a kertben élt Ádám és Éva 38. A mellékelt képen látható honvédezedes, író (1821–1892), első két négyzetben társadalmi rangjának rövidítése 41. Feltételes kötőszó 44. Indíték 45. Részen kifizet! 47. Juttatod 48. Idegen hiba, fejetlenül! 49. Az eleje eleje! 50. Kissé előbbre! 51. Szilícium és kén vj. 52. Áradás egyenmű betűi 53. A füllel kapcsolatos (orv.) 58. A sugár jele 59. Portugália autójele 60. Tárgyrag 61. Franciaország autójele 62. Norvégia autójele.

Augusztusi keresztrejtvényünk megfejtései:

Vízszintes: 1. Asbóth Oszkár 16. Marslakók 22. Pankota 24. Arad 41. Kármán Tódor 49. Helikopter

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	Z
13					14					15		16
17				18					19		20	
	21		22				23	24				
25	26	27				28					29	
30				31					32	33		
	34		35				36	37			Ó	
38						39				40		41
42		43		44	45			46	47		48	
T	49		50			51	52			53		
	54		55		56				57			58
59		60		61				62				

Kövér Péter

JAZZ!

Avagy Sachmo, Jevtusenko és a nehézség

Ha Newton Izsák nem egy almafa alá fekszik le sziesztázni, akkor sosem tudjuk meg tőle a gravitáció törvényét, mármint azt, hogy az alma nem esik messze a fájától. Mert ha csak kicsivel arrább hever le, a körtefa alá, akkor egy körte esik a fejére, és legfeljebb azt mondhatja, hogy a körte nem esik messze... az almafától, ha egymás mellett vannak. Sose fedezi fel a nehézség törvényét, hogy a nehézség esne ezekbe az összefüggésekbe! Szerintem ezt a Newtont sem az evolúció hozta le a fáról, hanem a ... gravitáció.

Egy másik ilyen horderejű összefüggést egy bajor tehenész fedezett fel. A tehénistállóba beszelt egy hangszórót, és boldogan állapította meg, hogy Riska meg Rózsi negyven százalékkal több tejet-vajat ad (holnapra is marad) Schubert-zenére, mint az AC/DC *Highway to Hell* (ejtsd: Hájfej tuhel) című heavy metálra, nem úgy a gazda, aki sokkal több búzasört iszik meg ez utóbbira, mint Schubertre! De nem is ezt akartam elmesélni nektek, hanem egy sokkal érdekesebbet.

Egy louisianai farmer azzal vált híressé, hogy megjelent a piacon a jazz-tojásokkal! Na, ezzel kezdjél most valamit, ha tudsz! Mert a jazz olyan zene, amivel nem mindenki tud valamit kezdeni. Az ő tyúkjai is tojnak rá! (... hogy majdnem az egyetlen „ty”-vel kezdődő szavunk se hiányozzon ebből az írásból.) És nem is akárhogy. Nagyobbat, sárgábbat, finomabbat, boldogabbat. Louis Armstrong (Sachmo) zenéjére. Boldog tyúkok. Van olyan tojás, amelyiknek két sárgája van, és olyan is, amelyikben két fehérje van. Van, hogy kettőt is tojnak egy nap... kettő, mint Kolumbusz tojása! Erre már szabad kotkodákolni. A farmer, aki a tyúkokkal kel, jazzel köszönti a napot, mely felvirradott. Na mármint, ez a Louisiana abban az időben francia nyelvű déli állam volt az Egy(b)esült Államokban. Francia gyarmat, nevét is a tizen-egynéhányadik Lajosról kapta, de dollárral fizettek (\$). Az árura franciául (is) rá volt írva az értéke az angol mellett, így a „Ten dollar”

mellett a „Dix dollar” is ott volt az egyik sarkában. A többi angol nyelvű déli állam lakói a franciákat nemes egyszerűséggel, a tízdollárosról Dixieland-nek nevezték. Fővárosukat is az „Orleans-i Szűzről” nevezték el New Orleansnak, ahol minden piros lámpás kuplerájából dixiland szólt! A szűz emlékére.

A jazz maga az ezernyolcszázas évek végén alakult ki a mintegy félmillió behurcolt, nyugat-afrikai rabszolga között. Hétvégeken összegyűltek, és hagyományos, aránylag egyszerű ritmusú zenéjükre táncoltak. Nem voltak tanult zenészek, kottát sem tudtak olvasni, ezért fül után játszottak és rögtönöztek, 6/8-ados ritmusban. Olcsó katonazenekari fúvós hangszereket vásároltak zálogházakból, és azokat szóltatták meg temetéseken, miséken, karneváli ünnepeken, utcai parádékon. Elöl vonult a rezesbanda, végig a Basin Streeten, át a Blueberry Hillre, s mögötte táncolva haladt a közösség. A rabszolgák itt élték meg a korlátlan szabadság illúzióját. Lükettő mákony. Tradicionális afroamerikai muzsika: a szomorú bluestől kezdve, a swingen, beponon, rhythm & blueson, a ragtime-on, a rock & rollon keresztül mindent szabad. Free jazz! Azonos gyökerek, azonos folyamat, más eredmény. A „jazz” szó maga a szlengből jön, és eredendően valami vulgáris-szexuális jelentése volt. (pl. Jazzd meg...!)

A műfaj első képviselői nem véletlenül sötét bőrűek. Ez a zene a gyapotföldesről (cotton fields) indult, majd lassan meghódította Amerikát, Európát, végül az egész világot, beleértve Temesvárt is. Scott Joplin a ragtime nagy mestere volt. És jött Ella, Louis, Aretha, Duke, Mahalia, Oscar, Glen, majd elvesztve korlátaikat univerzálisá vált. Django, Benny és a többiek elhozták hozzánk is a jazz csodálatos világát, elérték szívünket. Micsoda csodálatos világ! *What a Wonderful World!* Egy képlékeny, állandóan alakuló zene. Már máshol játsszák, mint ahonnan ered, talán ezért lehetetlen egységesen meghatározni. Miles

Davis, a világhírű trombitás szerint a „jazz” definíció a fehér ember szava erről a zenéről.

Másképpen hangzik a melodika, a ritmika, a (száj)harmonika New Orleansban, másképpen Saint Louisban, Chicagóban, és megint másképpen Temesváron.

Nem azért mondom, hogy mondjam, és végképp nem azért, hogy fényezzem magam, de mégis mondom, amit egy fül- és szemtanú mondott a múltkor egy fél évszázaddal korábbi eseményről. Én szinte már el is felejtettem, vagy csak hazudok, de itt van ez a vájt fülű tanú. Ő állítja, és most, hogy mondja, így is volt. Mintha.

Temesvár, az ország nyugati kapuja, pezsgő kulturális életével kitermelt egy izgalmas jazz miliót. Nem sorolom fel nevüket, pedig tudom őket, és megérdemelnék. Számunkra ők egyenértékűek voltak a fent említett amerikai nevekkel. És ezt élőben! Amit csináltak, újszerű volt, magával ragadó, megbabonázott engem, a barátaimat, a generációmat. A vérükben volt a jazz. Sokat tudtak ezen kötetlen zenéhez kötődő dolgokról, s ezáltal érzelmeket, hangulatokat, indulatokat, hitet és energiát is közvetítettek. Számunkra is a szabadságot jelképezték. Minden művész hozzátette tehetségét, ötleteit. Üdén, szellemesen folytattak párbeszédet a hangszerek. Húros, fúvós, ütős és billentyűs hangszerek. Úgy hagytak el hangokat a hangok végtelen mennyiségéből, hogy ami megmaradt, az adta az egyszeri zenei élményt. Az angol szobrász, Henry Moore is úgy lett világhírű, hogy egy márványdarabból lefaragta azt, ami fölösleges... És volt, aki énekelt is. (A leghíresebb Aura Urziceanu Bukarestből, vagy ahogy mi mondtuk, gAura cUrziceanu.) Megszólított fiút és lányt. A lányt úgy, hogy „Helló, Dolly!”

Tanúval tudom bizonyítani, hogy egy koncert alkalmával ott álltam velük, példaképeimmel egy színpadon, és a tanú szerint én kaptam a leghosszabb tapsot, de mára ez már mindegy. Úgy értem, mindegy, hogy érdekel-e, úgyis elmondom.

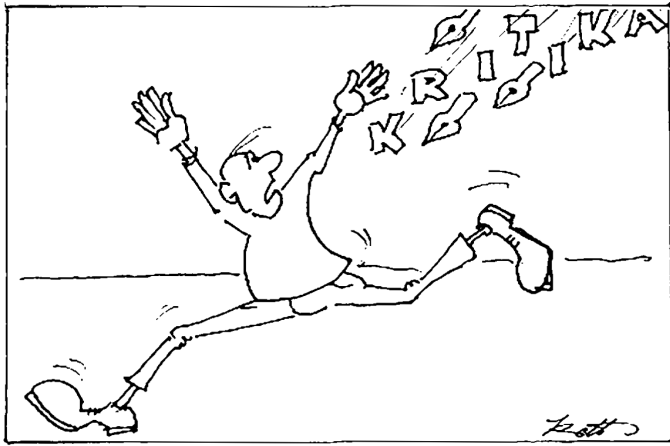
Egy színházban került sor a másfél órás koncertre a kor ikonikus sztárjaival. Természetesen a barátaimmal ott szorongtunk a sor közepén, boldog izgalomban. Nagyszerű hangulat alakult ki. A művészek csúcsformában voltak. Egy percnél tűnt, de már a ráadás számhoz jutottunk, amikor a legendás jazzdobos (Eugen Gondi) lekérdezett a nézőtérre, maradnánk-e még, mert akkor tartanak egy örömmzenélést. Ez azt jelenti, hogy a meghirdetett műsortól függetlenül játszanak valamit, és a jelenlevő zenészek kötetlenül, szabadon becsatlakoznak, improvizálnak, saját vagy ismert motí-

vumokat cserélnek. Az összhangból briliáns szólók nőnek ki, a zenei párbeszédéből feleselések lesznek. Egymástól veszik át a motívumot, hogy ki-k hangszere, hangulata, tudása szerint kidíszítse. Drámaian, andalítóan vagy viccesen. Mi, a közönség, vevők voltunk az ötletekre, hálás tapsal honoráltunk egy fülbemászó dallamot, egy izasztó dobszólót. Ezt jam sessionnek nevezik. A művészek váltják egymást. Akár a teremből is feljöhet valaki, és beszállhat a produkcióba, ha érez magában elég kedvet és tehetséget, hogy megmutassa magát ebben az igényes társaságban. Az est mámora eluralkodott a termen, megrészegettünk a hangulattól. A színpadon levők meg nem csupán a hangulattól, mert aki feljött a színpadra, annak az egyik szervező hopmester rögtön töltött egy pohár katalizátort, akarom mondani, konyakot.

Örömmzene. Ha átpattant a szikra! Irigykedve gondoltam el, milyen nagyszerű érzés lehet játszani tudni egy hangszereken! Hálás moraj zúgott át a nézőtérre, amikor felismertük Dave Brubeck *Take five* című örökzöldjét. Barátaim furcsán néztek, mert kezdtem felállítani a sort, hogy engedjenek ki, és még furcsábban, amikor látták, hogy 5/4-edes ritmusban megyek fel a színpadra, és ott leülök az éppen üresen hagyott koncertzongorához. Mozgásommal, ringásommal átveszem az 5/4-edet, pár bemelegítő csuklómozdulatot végzek, beállítom a zongoraszék magasságát, és a régi zongorán magamhoz húzom a kihajtható gyertyatartót a pohárral. A kottatartót még nem rendeztem el, mikor már ott volt a szervezők részéről a konyakos ember, és megtöltötte a poharamat színnig. Ezekkel elkészülve koncentrálni kezdtem, hogy felvegyem a rafinált ritmust: tüt-ütü tü tü... a közönség türelmetlen pillantásainak a kereszttüzeiben, várva az antrémra. Nem szálltam be azonnal. Kérettem magam. Ez egy kéretős szám. Éreztem, ahogy a zene bűvös forgószélbe kerülök, ahogy már szinte szárnyalok. Mielőtt még magával rántott volna, és elszálltam vagy beszálltam volna az összhangba... kiittam a konyakot, majd meghajoltam a közönségem felé, és lejttem a színpadról, mert szárnyalás ide, szárnyalás oda, nem akartam úgy járni, mint Ikarosz.

Se fújni, se tojni nem tudtam úgy, mint a dixielandiek, csak blattoltam a siker vonatán. Állva tapsolták meg intermezzómat, pedig nem is kotkodákoltam.

Amikor Louis Armstrong (Sachmo) (1900, New Orleans – 1973, New York) meghalt, egy egész világ gyászolta. Több generáció (boldog tyúk) nőtt fel zenéjével. Teremtett valamit, és itt hagyta ne-

Kett Groza János

künk. Köszönet érte. A lelkünkkel hallgattuk (spirituálé) az út napos oldalán (*On The Sunny Side Of The Street*). Valamennyien megfogalmaztuk a gondolatainkat, de talán egyikünk sem olyan szépen, mint a szovjet-orosz költőóriás, Jevgenij Jevtusenko (1932–2017).

„Ma mindenki szomorú, mert Sachmó elment. A félreismerhetetlen hangjával hangszerként zenélt, és trombitáján át beszélt hozzánk. De Te, Gábor arkangyal, add oda neki a harsonádat, és mostantól vidáman ellesztek ott fent, a szentek bevonulásakor!”

When The Saints Go Marching In!

SPORT

Piros Dénes

Egy rendrehagyó olimpiáról

Gyerekkorom óta lelkes híve vagyok az olimpiai eszmének, és követője a négyévente megrendezett grandiózus eseménynek. Az első, igazán nagyszabású, 1936-os berlini játékok óta eltelt 20 versenysorozatot végighallgattam rádió, majd a tévé képernyőjén követtem. Ezeken szerzett élményeimről részletesen beszámoltam a *Szövétnék*ben megjelent korábbi írásaimban.

Most újra olimpiára került sor, és nem is akármilyenre. Erről szeretném megosztani véleményemet.

Az olimpiák eddigi 124 éves történetében két ízben volt halasztás. 1916-ban Berlin kapta a rendezési jogot, de közbeszólt az első világháború. Az ezt követő, 1920-as játékokat azonban már megrendezték, de nem az eredetileg kijelölt Budapesten, hanem a belga Antwerpenben, ahol kizárták a részvételből a háborúban vesztes központi hatalmak sportolóit. Ezzel Magyarországot kétszeresen büntették!

Másodszor az újabb szörnyű világégés miatt kimaradtak az 1940-re, illetve 1944-re tervezett játékok. Így a 32 olimpia helyett csak 29-et tartottak meg. Magyarország mindegyiken részt vett, kivéve a már említett antwerpenit és az 1984-

es Los Angeles-it, amelyeken kizárólag politikai okokból nem lehetett jelen.

Ezek után érkezett el most a 2020-as tokiói olimpia, amelynek megtartását ezúttal nem a politika, hanem egy teljesen váratlanul felbukkant alattomos világjárvány sodorta veszélybe.

Hallatlan izgalmak, megbeszélések, egyeztetések után a Nemzetközi Olimpiai Bizottság (NOB) és a japán szervezőbizottság egyéves halasztást fogadott el. Ezt követően, amikor már az elmaradás gondolata is felmerült, hosszas huzavona után mégis győzött a józan ész és a hagyomány-szeretet: 2021. július 23-án fellobbant az olimpiai láng, megkezdődtek a XXXII. nyári játékok! Ezen az olimpián rekordszámú, 206 nemzet 11 ezer sportolója 33-féle sportágban versenyezhetett.

És a magyar sport most is bizonyított. Ebben az elképesztően szoros, magas színvonalú versenyben 6 arany, 7 ezüst és 7 bronz, tehát 20 érmével az előkelő 15. helyen végzett az összesített táblázatban; egyetlen aranyérmén múltott, hogy az első tíz közé kerüljön.

Hogy ez a teljesítmény mit is jelent valójában, cikkem befejező részében még visszatérek rá.

Az olimpiai stadion Tokióban

Míg az előző, riói olimpián a nők remekeltek, addig most a 6 aranyérem közül ötöt férfiak szereztek meg, valamennyit egyéni számokban. Közülük is kimagaslott Szilágyi Áron, aki kard egyéniben sorozatban harmadszor győzött, ami ebben a versenyszámban korábban még senkinek sem sikerült. Ezzel tovább öregbítette azt a hagyományt, amelyet a magyar kardvívók még az 1908-as londoni olimpián elindítottak.

És külön érdekesség, hogy a kard egyéni azon kevés versenyszám közé tartozik, amely eddig minden olimpiai programban szerepelt. Ezekben pedig vívóink a lehetséges aranyérmek felét (14-et) meg is nyerték. De nemcsak az érmek tükrözik sportolóink eredményességét, hanem számos további 4–8. helyezés megszerzése is.

Az elmúlt negyed évszázad legsikeresebb olimpiáján van túl Magyarország, és ezért az érem- vagy pontszerző versenyzők jogosan részesültek a magyar állam gáláns, összesen 2,4 milliárd forintos jutalmában.

Végezetül elmondható, hogy a japánok ismét bebizonyították, hogy a sok nehézség ellenére egy nagy sikerű, mintaszerűen megrendezett olimpiával ajándékozták meg a nemzetközi sportéletet.

Külön büszkeséget jelent még számunkra, hogy a mostani játékok példa nélküliek voltak, ugyanis korábban még soha senkinek sem kellett elhalasztott olimpiát rendeznie. De tegyük még hozzá: a sikernek nagyon nagy ára is volt, mivel szintén első ízben nézők nélkül zajlott le minden, a legszigorúbb óvintézkedések mellett. Ezt végül is mindenki elfogadta. És ez jelentette a legfájóbb kompromisszumot!

Cikkem befejező részében (amint erre előzőleg utaltam) a magyar olimpiai mozgalom néhány kimagasló teljesítményét szeretném megemlíteni.

Magyarország egyike a modern kori olimpizmus alapítóinak, így Kemény Ferenc személyében alapító tagja volt az 1894-ben megalakult NOB-nak. Így szinte természetes, hogy ettől

kezdve az egyre népszerűbb sportmozgalom az országban nemcsak a modernitást jelentette, hanem az Ausztriától való függetlenség, különállás megnyilvánulását is. És elkezdődött ez a páratlan sikersorozat, amellyel ez a kis ország méltán büszkélkedhet.

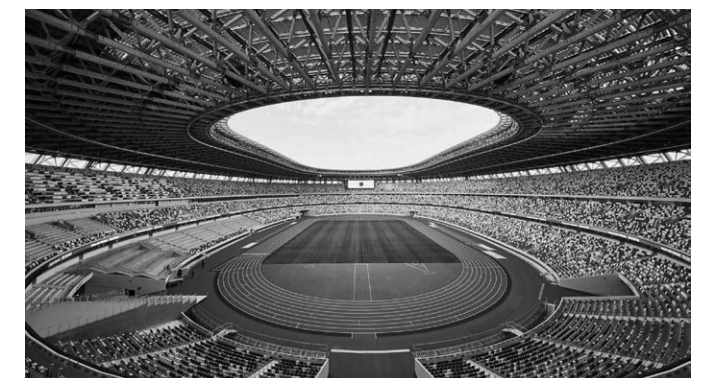
Azon a 29 olimpián, amelyen részt vettek, valamennyin született győzelem, mégpedig eddig összesen 182 aranyérem. De figyelemre méltó a többi, 500-at is meghaladó érmes helyezések, valamint a több mint 300 olimpiai bajnok is.

Az országok összesített örökranglistáján Magyarország a 10 legsikeresebb nemzet között van, mégpedig az előkelő 8. helyen. A legtöbb olimpián az első tíz között végeztünk, nemegyszer a 3. vagy 4. helyen, ami a sportmozgalmak állandó erejét bizonyítja.

Mit is jelent ez az állandó kimagasló szereplés? Talán elegendő egy legújabb példa: az idei tokiói olimpián a nagy hagyományokkal rendelkező finn sport két bronzérmet szerzett, és az éremtáblázat 85. (!) helyén végzett a közvélemény legnagyobb meglepetésére. Ha pedig a népesség számához viszonyítjuk eredményeinket, akkor a három legjobb nemzet között vagyunk a svédekkel és a finnekkel együtt.

Végezetül még kiemelném, hogy a felsorolt eredmények alapján Magyarország mindenképpen megérdemelné az olimpiarendezés jogát, amiben a sport vezetősége kezdetektől fogva reménykedik.

Erre leghamarabb 2036-ban kerülhetne sor, tehát a 2032-es brisbane-i játékok után. Az ausztrál város méreteiben Budapest kategóriájú, és ez bizonyára növelhetné esélyeinket. Nem utolsósorban lenne még egy nagyon fontos érv: a kiválasztást végző bizottság érzelmeire azzal is lehetne hatni, hogy az olimpiai örökranglistán az első tízben levő országok közül már csak Magyarország nem lehetett a nyári olimpia házigazdája.

Az olimpiai stadion Tokióban

Jámbor Gyula

Czakó Margit

Ha vártál volna még szűk negyedévet, jövő év februárjának elején beléptél volna a 10. X-be.

De tudom, ez nem így megy: amikor menni kell, hát menni kell.

Neked most kellett.

Tudomásom szerint – ezt Puskel Péter tudós helytörténész barátom megerősítette – Te voltál minden idők második legmagasabb életkort megélt erdélyi magyar újságírója; az első Pintér Lajos.

Minden közeli ismerőstől nehéz búcsúzni, egy volt kollégától különösen. A fiatalok – huszon-, harminc- vagy negyvenévesek, jól kitalálta a sors – nemigen gondolnak az elmúlásra, hatvan-hetvenen, pláne nyolcvanra túl ez mondhatni napirenden lévő természetesség. „Élünk és meghalunk”, hallottuk volt egy híres magyar slágerben is.

A kérdés csak az, hogy mikor.

Drága Margit, most búcsúzunk.

E sorok írója nyilván elfogult, hisz kb. két évtizeden át, 1969 legelejétől 1988-ig, nyugdíjba vonulásodig, szerkesztőségi kollégák voltunk. „Harcostársak”, mondták sokszor (olykor nem feltétlenül gunyorosan) akkoriban, furcsa időkben, amikor jószíval semmi nem volt a természetes helyén. Bár nagyjából mindenki tudni vélte a kollégák között, ki hány pénzt ér. Hogy kinek tárulkozhat ki, kinek nem. Utóbb kiderült: némelyek, hál’ Istennek, hiába éltek a gyanúperrel.

Margitért tűzbe tettem volna a kezem.

Karakán, egyenes jellem volt, aki sokszor szemébe mondta az érintettnek azt, amit gondolt. Néha a háta mögött, alulírott tanúsíthatja. Ilyenkor, csak a nőkre jellemző bájjal, nem felejtette el hozzátenni: „Most, ugye, gonosz vagyok.”

Majdnem mindenkor igaza volt szarkasztikus megjegyzéseivel.

És azt is el kell mondanom: mindenkor önzetlenül segített kollégáinak, barátainak, olyan ember volt, akire lehetett számítani.

Búcsúzom kedves, egykori kolléganőmtől. Legutóbb, nem egészen egy hónapja nálunk, főleg nála jóval fiatalabb ismerőseink, félig-meddig újságíró kolléga temetésén találkoztunk. Nehezen mozgott, lányának kellett támogatnia.

Leróni végső tiszteletét kötelességnek érezte.

Most előtte hajtunk fejet.

A (magyar) Wikipédia Torna címszava a falu három híres szülöttét emlegeti (történetesen mindhárom újságíró), az első közöttük Czakó Margit.

Az aradi magyar újságírás második világháború utáni „nagy öregjeinek” egyike most távozott.

Még vannak hárman-négyen nyolcvanra túlak, vagy afelé közeledők.

Legyen nekik is, ha eljön az idő, könnyű a föld.

„Nem Béla. Ő már nincs...”

Kedves barátom, nagyon nemszeretem feladatod hagytál ránk. „Muszmunkát”, te tudnád, hogy mit jelentett az valamikor, elvégre bejáratos voltál újságíró körökbe, s kis híján hírlapíró lettél, anno dacumál.

Nem lettél, szerintem szerencsédre – egy talán kevésbé látványos, de legalább ugyanolyan hasznos pályát, a tanárit választottad helyette. S a nem igazán patinás nevű-hírű aradi középiskolában betöltött állásod mellett, a késő estébe nyúló dél-

utánokon egyetemistajelöltek seregét készítetted fel fizikából az akkoriban még nagyon nehéz felvételre. Jelenlegi egyetemi rektor is akad egykori tanítványaid között, neved igen jól csengett a „meditálók” között.

Rég volt, valamikor az 1970-es, '80-as években.

Most, vasárnap este, október 17-én, pár perccel kilenc előtt csöng a telefonom.

Juhász Béla. Szokatlan időpont.

– Tessék, Bélám. Mit parancsolsz?

– Nem Bélad, Zsuzsa vagyok. (Zsuzsa a feleség.) Béla már nincs, elhagyott bennünket.

Tessenek beleképzelni a megdöbbenés okozta szünetet.

Juhász Béla örökre eltávozott.

A Covid az egész családot megtámadta. Béla nem tudott vele megküzdeni. Bár egyszer, jó pár éve, már a halál torkából tért vissza – ezt egy dokumentumregényben is megörökítette (*Legyőztük a rákot*). A Covid ellen folytatott győztes küzdelem történetét tőle, sajnos, már nem olvashatjuk.

Az ember azonban nem hal meg egészen, tartja egy régi bölcsesség. Főleg akkor, ha hagy valami emlékeztetést maga után.

És Juhász Béla minden kétséget kizáróan hagyott valamit maga után.

Azokat a tanítványokat, például, akiket sikeresen felkészített az egyetemi felvételre. Biztos vagyok benne, hogy hálásak érte.

Ami ennél maradandóbb: jó néhány értékes

Radnai István

interurbán Juhász Bélának

a maros parton süt a fiatal nap
baktatunk ma nem öregsünk
az idő megáll mint felettünk
az égő déli nap

ki hinné mielőtt a nap kiégne
mielőtt megszakadna a föld
a halk kevés beszédű ember
csak a lenyomatát hagyja reánk

fiatal volt a kor energiáját
kedvét nem vehette el
mondhatnám andalogtunk
ránk isten napja sütött

most hol vagy béla
égi címed mielőbb add meg
felküldöm ezt a versemet
gyere a maros partra várlak

írd egy sort a lapba
küldök verset novellákat
jaj megszakadt a vonal
hívjál vissza neked ingyenes

Vajna László

Szövétnek diákpályázat

A Szövétnek diákpályázatot hirdet az Arad megyei V–VII. ill. VIII–XII. korcsoportok számára. Az első kategória témája: *Este, miután lecsukódik a szemem*, a második kategóriáé: *A történet, mely nem igazán történet*. Műfaji megkötöttség nincs. Az írások hossza hozzávetőlegesen 1-2 gépelt oldal (3000-5000 leütés) lehet. Szövegeiteket a vajdan.szovetnek@gmail.com címre várjuk január 15-ig. Mindkét korcsoportban 3 díjat osztunk ki:

1. díj 300 lej,
2. díj 200 lej,
3. díj 100 lej.

A díjazottak névsorát a január-februári Szövétnekben olvashatjátok. A díjazott írásokat a Szövétnek az év folyamán leközzli.

Jó munkához nagy képzelőerőt kívánunk!

Előfizetési, illetve támogatási felhívás

Belföldi előfizetés egy évre: 72 lej

Magyarországi olvasóinknak egy évre: 10.000 HUF

Külföldi olvasóinknak egy évre: 50 EURO

Tengerentúlra: 65 USD

Felhívjuk tisztelt olvasóink figyelmét, hogy a nyomdai költségek emelkedése árainkat is érintheti.

Előfizetéseiket, miként támogatásaikat is az Alma Mater Alapítvány bankszámlaszámainak egyikére küldjék, megjelölve, hogy „Szövétnek – éves előfizetés vagy/illetve támogatás”. Köszönjük!

KÉRJÜK, TÁMOGASSA SZEMÉLYI JÖVEDELEMADÓJÁNAK 2%-ÁVAL A SZÖVÉTNEK MEGJELENÉSÉÉRT FELELŐS ALMA MATER ALAPÍTVÁNYT
RON: RO26 BRDE 020S V018 6677 0200

Köszönjük

Bakai István, Balogh Enikő, Barta Lázár Erzsébet, Bátka Sándor, Beteghné Matolai Katalin, Blazovich László, Bogdán Ilona, Borzák István, Budai Tibor, Czédly Piroška, Czeglédi Judit, Csiszter Kálmán, Csáki István, Csáky Gabriella, Csoth Nagy Mária, Delicately Kft., Dobó Katalin, Erdélyi Ildikó, Erős Mária Ildikó, Farkas Imréné, Fitorri Péter, Fritz Mihály, Gnant János, Görgicze István, Hențiu Jolán, Horváth Imre, Illie Éva, Ille Györgyi, Kallós Csaba, Kiss Anna, Koreck Aladár, Kovács Mária, Makai Zoltán, Markovity Radmila, Mészáros Dávid, Molnár Magda, Neusatz Ervin, id. Novák György, ifj. Novák György, Ortoforum Kft., dr. Perneki-Simonsits István, Pető Miklós, Pintér Istvánné, Piroš Dénes, Rada Éva, Radnai István, Reusz Györgyné, Royal Standars Corp. Kft, Rural Service Kft., Sajti Éva, ft. Sándor Tivadar, Sarusi Mihály, Schuller Aladár, Sinter Stop Kft., Szabóné Erdős Efrida, Szilvágyi Zsolt, Tácsi Erika, Teratechnik SRL, dr. Tűsz Ferenc, Vígvári Sándor nagylelkű támogatását.

Állandó támogatónk:

NYUGATI JELEN

LAPZÁRTA

A következő, februári számunk lapzártája január 25.; a megjelenést 2022. február 20-ra tervezzük.

A Szövétnek nonprofit jellegű, alapítványi kiadvány, önkéntes adományokból tartja fenn magát. A szerkesztők, szerzők honoráriumban nem részesülnek, a jövőre vonatkozóan sem ígérhetünk, köszöneten kívül, más elismerést.

KERESSÉK, OLVASSÁK,
TÁMOGASSÁK
A SZÖVÉTNEKET!

Szövétnek

Aradi Kulturális Szemle
XXV. évfolyam, 45 (144.) szám

Kiadja:

Alma Mater Alapítvány, Arad
Web: www.almamaterarad.ro

Bankszámlaszámok:

RON: RO26 BRDE 020S V018 6677 0200
EUR: RO96 BRDE 020S V019 7886 0200
USD: RO20 BRDE 020S V020 2403 0200
HUF: RO71 BRDE 020S V032 8983 0200

Postacím:

310085 Arad
Str. Vârful cu dor nr. 22
Tel: 0040-(0)257-210-002
E-mail: iroda@almamaterarad.ro

ISSN 1454 282 X

Főszerkesztő:

Juhász Béla

Vajda Anna Noémi
vajdan.szovetnek@gmail.com

Szerkesztőbizottság:

Fekete Réka, Kocsik Krisztina, Matekovits Mihály, Pataky Lehel Zsolt, Puskel Péter, Rudolf Ágnes, Siska-Szabó Hajnalka, Kurunczi Ferenc, Szilvágyi Zsolt, Ujj János

Korrektúra:

Rudolf Ágnes

Számítógépes tördelés:

Rudolf Ágnes és Madár Réka

Rovatcím-grafikák:

Fritz Mihály, Kett Groza János, Mór-Sághi Annamária

Címlapon:

A jel kényszeres kísértete
B2 Kett Groza János munkái
B3, B4 Vajna László K.: Angyalok

Lapterjesztés:

Matekovits Mihály

A lapterjesztésben együttműködnek:

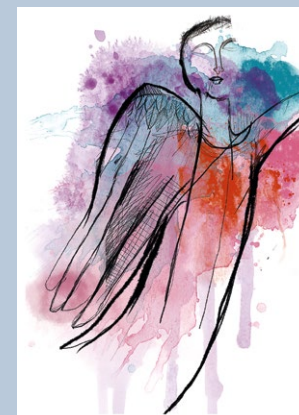
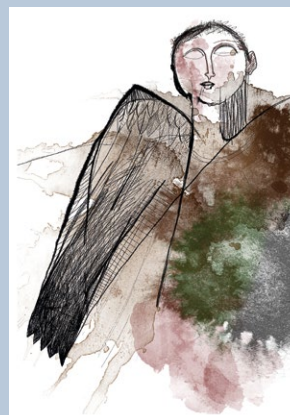
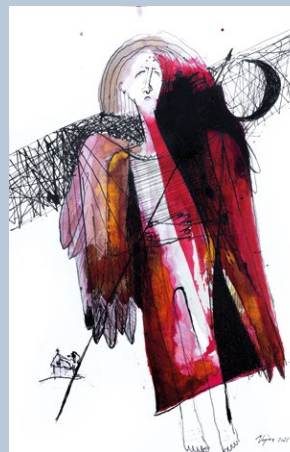
Almási Vince, Back Mária, Bartók Mária, Brittrich Erzsébet, Czeglédi Judit, Erdélyi Ildikó, Gnant János, Jerger Orsolya, Koreck Aladár, Molnár Andrea, Piroška István, Szilvágyi Sándor, Tóth Hajnalka, Tóthpál Renáta, Zilahi András

Olvasóink megtalálják a Szövétneket a Jelen könyvesboltban, az egykori Tulipán melletti Souvenir Arad ajándékboltban, valamint egyházainknál és terjesztőinknél.

Nyomdai munkák: Trinom Kft.

www.vajna.ro

Vajna László K.

Oláh András karácsony

a téren ételt osztanak
arcok párája keveredik a gőzölgő levessel
forralt bor is van és hozzá szeretet-zene szól
a lelkiismeret megnyugszik
mintha ettől jobb lenne a világ
penészes szavakra fals szólamokra is telik
– régen méltóságos asszonyok
toporogtak a kondérok között
(s amint tehették gyorsan kezet is mostak
mert érezték hogy piszkos lett a szándék)
most lángot okádó cirkuszi artisták
hazudják szemünkbe a mosolyt –
talpunk alatt a szülőföld didereg
harang kondul a szívek hidegében
kiapadt álmok csüngnek
a felcicomázott karácsonyfáról
összemosódnak az árnyak
mint valaha volt szaloncukor
keményen roppan az angyali üdvözlét
s ahogy a kulcs fordul a zárban
mögötte nincs már távoli táj
nincs messze és közel
csak bezárt ajtók és a hajléktalan szeretet

